

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KŁODAWA NA LATA 2023-2033

Zleceniodawca:

Gmina Kłodawa

ul. Gorzowska 40
66-415 Kłodawa
www.klodawa.pl

Wykonawca:

Biuro Ekspertyz i Rozwoju Gospodarczego Sp. z o. o.
ul. Kręta 11
65 -770 Zielona Góra
www.berg.zgora.pl

Szanowni Państwo,

Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2030 jest dokumentem, który wskazuje główne kierunki rozwoju społecznego i gospodarczego gminy. Niniejsza strategia powstała na drodze wieloetapowych i wielostronnych konsultacji. Zawarta w nim wizja odzwierciedla oczekiwania Mieszkańców, wartości, jakie im przyświecają, a także aspiracje i zamierzenia partnerów społeczno-gospodarczych.

Jako Wójt Gminy Kłodawa wyrażam nadzieję, iż strategia będzie miała charakter integrujący wszystkich Mieszkańców wokół najważniejszych priorytetów jej rozwoju, a także będzie odpowiadała na aktualne potrzeby oraz uwzględniała wyzwania, które przyniesie przyszłość. Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa okazała się konieczna, aby możliwe było pozyskiwanie finansowania zewnętrznego na realizację planów rozwojowych gminy.

Niniejsza Strategia Rozwoju nie zamyka możliwości wprowadzenia w niej zmian i realizacji nowych kierunków rozwojowych, zgodnie z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami społecznymi.

Należy również podkreślić, że przed gminą Kłodawa, ze względu na dynamicznie zachodzące zmiany społeczne i gospodarcze, przemiany struktury demograficznej, stan infrastruktury także na sytuację środowiskową, stoją liczne wyzwania rozwojowe. Jednocześnie, ze względu na atrakcyjne pod względem turystycznym położenie, wyjątkowe walory przyrodnicze oraz bogactwo kulturowe obszaru, gmina charakteryzuje się dużym potencjałem rozwojowym.

Anna Mołodciak
Wójt Gminy Kłodawa

SPIS TREŚCI

1. METODOLOGIA STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA 2023-2033.....	6
1.1. Pojęcie Strategii Rozwoju	6
1.2. WYMOGI PRAWNE OPRACOWANIA	7
1.3. PROCEDURA FORMUŁOWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA	7
2. POŁOŻENIE GMINY KŁODAWA	8
3. BADANIE ANKIETOWE.....	9
4. WNIOSKI Z DIAGNOZY	10
4.1. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY GMINY KŁODAWA.....	10
4.2. RYNEK PRACY W GMINIE KŁODAWA	12
4.3. EDUKACJA	13
4.4. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	15
4.5. ZDROWIE.....	17
4.6. POMOC SPOŁECZNA	18
4.7. KULTURA	20
4.8 SFERA GOSPODARCZA	21
4.9. TURYSTYKA	24
4.10 ROLNICTWO I LEŚNICTWO	25
4.11 ŚRODOWISKO NATURALNE.....	27
4.12 INFRASTRUKTURA KOMUNALNA	28
4.13 INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA	30
4.14 GOSPODARKA ODPADAMI	31
4.15 FINANSE GMINY	32
5. ZGODNOŚĆ REALIZACJI CELÓW STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	37
6. ANALIZA SWOT	39
6.1. Analiza SWOT –silne i słabe strony.....	40
6.2. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia.....	41
7. WIZJA I MISJA I CEL NADRZĘDNY.....	41
7.1. WIZJA GMINY KŁODAWA	41
7.2. MISJA ROZWOJU GMINY KŁODAWA	42
7.3. CEL NADRZĘDNY	43
8. PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA NA LATA 2023-2033	43
8.1. OBSZAR 1. NOWOCZESNA GOSPODARKA I EDUKACJA	44
8.1.1. CEL OPERACYJNY I.1 ROZWÓJ POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO DZIECI, MŁODZIEŻY I OSÓB DOROSŁYCH Z GMINY KŁODAWA	44
8.1.2. CEL OPERACYJNY I.2 ROZWÓJ POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO GMINY KŁODAWA.....	46
8.2. OBSZAR NR 2. EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE ROZWOJEM GMINY	47
8.2.1. CEL OPERACYJNY II.1 SPRAWNE I EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE TERYTORIALNE	47
8.2.2. CEL OPERACYJNY II.2 WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	49
8.2.3. CEL OPERACYJNY II.3 OCHRONA PRZYRODY ORAZ WYKORZYSTANIE ŚRODOWISKA NATURALNEGO DLA ROZWOJU GMINY	50
8.3. OBSZAR 3. WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	52
8.3.1. CEL OPERACYJNY III.1 ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I KOMUNALNEJ, W TYM POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ.....	52
8.3.2. CEL OPERACYJNY III.2 ZWIĘKSZENIE WEWNĘTRZNEJ I ZEWNĘTRZNEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ GMINY	53
8.3.3. CEL OPERACYJNY III.3 WSPARCIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA BEZPIECZEŃSTWEM PUBLICZNYM	55
8.3.4. CEL OPERACYJNY III.4 ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU I BEZPIECZEŃSTWU ZDROWOTNEMU MIESZKAŃCÓW	56

8.4. TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO	58
8.4.1. CEL OPERACYJNY IV.1 ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W GMINIE KŁODAWA	58
8.4.2. CEL OPERACYJNY IV.2 ROZWÓJ TURYSTYKI.....	59
8.4.3. CEL OPERACYJNY IV.3 POPRAWA OFERTY KULTURALNEJ I REKREACYJNO-SPORTOWEJ	60
8.4.4. CEL OPERACYJNY IV.4 WZMOCNIENIE PROMOCJI I ZWIĘKSZENIE POPYTU NA TURYSTYKĘ, KULTURĘ I REKREACJĘ.....	61
9. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY	62
10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;.....	64
11. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;.....	69
12. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa, wraz z zakresem planowanych działań	70
13. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy.....	73
14. SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA	73
14.1. ANALIZA WSKAŹNIKOWA	73
14.2. RAPORT Z REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA	74
14.3. SCHEMAT I HARMONOGRAM REALIZACJI PROCESU MONITORINGU	74
14.4. ZASADY AKTUALIZACJI	74

1. METODOLOGIA STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA 2023-2033

1.1. Pojęcie Strategii Rozwoju

Strategia Rozwoju jest dokumentem, który w jasny sposób wskazuje kierunki, w jakich powinna zmierzać gmina, aby zapewnić zrównoważony rozwój, a mieszkańcom poprawę jakości życia. Jej celem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, co trzeba zrobić, aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości.

Strategia Rozwoju Gminy to plan długofalowego działania Rady Gminy Kłodawa, Wójta Gminy Kłodawa i gminnych jednostek organizacyjnych oraz wszystkich, dla których ważne jest lepsze jutro gminy, wobec szans i zagrożeń wynikających ze zmieniającego się otoczenia i działań innych podmiotów. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju działanie takie jest ukierunkowane przez wartości i opcje uznane przez społeczność lokalną, bazujące na wewnętrznym potencjale sił i uwzględniające jej wewnętrzne słabości.

Strategia Rozwoju ma charakter krótkookresowy tzn. obejmuje zwykle okres kilku lat. Dłuższa perspektywa dla potrzeb jednostek samorządu terytorialnego nie jest zasadna, ponieważ powoduje, że cele stają się mniej realne np. nie spełniają kryterium SMART (Skonkretyzowany, Mierzalny, Osiągalny, Istotny, Określony w czasie).

Strategia Rozwoju nie może zawierać precyzyjnej listy inwestycji do realizacji, a jedynie wskazać te kluczowe, ponieważ z definicji jest to domeną Wieloletnich Prognoz Finansowych. Tak szczegółowe informacje mogą być umieszczane tylko w dokumentach, które zawierają stale aktualizowane plany finansowe. Popętnienie takiego błędu spowodowałoby, że Strategia Rozwoju bardzo szybko straciłaby swoją aktualność i wystąpiłaby konieczność zmiany przez Radę Gminy.

Warto zauważyć, że Strategia Rozwoju jest dokumentem „otwartym”, nie powinien być opracowaniem „zamkniętym w szafie”, o którym przypomina się tylko wtedy, gdy istnieje konieczność dodatkowego uzasadnienia dokumentacji aplikacyjnej do programu operacyjnego. Przyjmuje się, że mogą pojawić się czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, w istotny sposób wpływające na założenia dokumentu. Dlatego proces realizacji Strategia Rozwoju powinien mieć charakter dynamicznej ciągłości, uwzględniającej możliwe zmiany uwarunkowań, w celu ewentualnej korekty planów.

Strategia Rozwoju jest dokumentem, który w swoich założeniach ma być wzorem rozwoju gminy. Określa on m. in.: ostateczną wizję rozwoju, operacyjne i strategiczne cele wraz z zadaniami, a także sposobem ich realizacji. Dokument ten musi przede wszystkim wyróżniać się pewnymi cechami:

- zawierać analizę sytuacji na danym terenie,
- opracowywany plan działań musi odpowiadać na problemy tego obszaru,
- powinien być oparty na zasobach lokalnych i wskazywać wyraźnie na oddolny charakter jego realizacji,
- powinien zawierać opis kluczowych celów strategicznych
- powinien zawierać system monitorowania, aktualizacji i oceny.

Strategia Rozwoju stanowi podstawę działania gminy, programów i przedsięwzięć, a także polityki przestrzennej. Informuje o warunkach podejmowania i realizacji wielu działań w gminie. Podnosi wiarygodność wobec partnerów zewnętrznych, dla których niejednokrotnie stanowi podstawę oceny współpracy z gminą lub lokalizacji własnych działań na terenie gminy.

Stanowi podstawę korzystania przez gminę z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych zewnętrznych źródeł finansowania. Zgodnie z Dyrektywą Unii Europejskiej każda jednostka samorządowa powinna opierać swoje działania inwestycyjne, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, na planie strategicznym. Po wstąpieniu Polski do UE Strategie Rozwoju oraz Programy Rozwoju są wskazywane, jako jedno z najważniejszych dokumentów (nadrzędne wobec innych dokumentów w funkcjonowaniu Jednostek Samorządu Terytorialnego), przedstawiających kierunki rozwoju jednostki na najbliższe lata.

Najważniejsze jest jednak to, że Strategia Rozwoju tworzy platformę współdziałania wszystkich zainteresowanych podmiotów, głównych aktorów życia publicznego (mieszkańców, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, przedsiębiorców oraz organów gminy) w celu wypracowania wspólnej przyszłości, odpowiadającej ich potrzebom.

1.2. WYMOGI PRAWNE OPRACOWANIA

Podstawę prawną uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033 stanowi Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559, zm. Dz.U. z 2022 r. poz. 583, 1005, 1079, 1561). Artykuł 18 tejże ustawy mówi, że do wyłącznej właściwości rady gminy należy m.in. uchwalanie programów gospodarczych i przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zgodnie z art. 10 f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym na radzie gminy spoczywa obowiązek określenia szczegółowego trybu sporządzenia projektu strategii rozwoju gminy. Natomiast zwińczeniem prac nad strategią jest podjęcie uchwały o jej przyjęciu do realizacji (art. 10 f ust. 4).

13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – ustawa o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja ta wprowadziła dla samorządu terytorialnego wiele zmian w obszarze planowania strategicznego. Dotychczas strategie gminne opracowywano zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami oraz przy zachowaniu spójności z wytycznymi dokumentów nadrzędnych. Aktualnie jednostki samorządu terytorialnego mogą przygotowywać strategie, które będą instrumentami pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawnymi strategiami rozwoju, stanowiącymi element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju. Konieczne jest jednak zastosowanie procedury rekomendowanej przez ustawodawcę.

Zgodnie z wymogami art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2023r. poz.225 ze zm.) niniejsza strategia rozwoju, zawiera także wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. Przed opracowaniem strategii rozwoju przeprowadzona została ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji niniejszej strategii rozwoju.

1.3. PROCEDURA FORMUŁOWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA

Zgodnie z zapisami „Poradnika Praktycznego Strategia Rozwoju Gminy” wydanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, w niniejszym opracowaniu przyjęto metodologię ekspercko – partycypacyjną. Analizy statystyczne i strategiczne są wynikiem prac zewnętrznych specjalistów. Ogromną rolę odegrała konfrontacja założeń z oczekiwaniem społeczności lokalnej w postaci konsultacji społecznych. Procedurę rozpoczęła uchwała rady gminy, określająca

szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb jej konsultacji.

Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033 była złożonym procesem, w ramach którego należy wymienić następujące etapy:

Etap I – Przygotowanie do wdrożenia:

- decyzja samorządu o rozpoczęciu procedury formułowania strategii rozwoju lokalnego,
- wybór zespołu ekspertów zewnętrznych,
- przygotowanie ankietyzacji mieszkańców.

Etap II – Przygotowanie diagnozy:

- zbieranie i analiza danych o gminie,
- analiza dokumentów strategicznych lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich,
- ocena przebiegu procesów rozwojowych w przeszłości,
- analiza zasobów gminy oraz trendów społeczno-gospodarczych,
- identyfikacja słabych i mocnych stron gminy,
- określenie szans i zagrożeń rozwoju gminy.

Etap III – Hierarchizacja celów:

- sformułowanie wizji i misji gminy,
- opracowanie scenariuszy rozwoju gminy,
- określenie strategicznych celów rozwoju,
- określenie celów operacyjnych,
- hierarchizacja celów.

Etap IV – Implementacja strategii:

- konsultacje dokumentu ze społecznością lokalną, sąsiednimi samorządami, zarządem województwa, RDOŚ oraz PGW Wody Polskie,
- określenie podmiotów, procedury oraz monitoringu w procesie wdrażania strategii,
- przyjęcie strategii przez Radę Gminy,
- realizacja projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów strategicznych.

2. POŁOŻENIE GMINY KŁODAWA

Gmina Kłodawa (gmina wiejska) położona jest na wysoczyźnie gorzowskiej, na pograniczu województw lubuskiego i zachodniopomorskiego, w północnej części powiatu gorzowskiego-

Powierzchnia gminy wynosi około 234,72 km² i jest zamieszkiwana przez 8938 osoby (stan na 31.12.2022 r. na podstawie danych z Rejestru Mieszkańców w UG Kłodawa), gęstość zaludnienia wynosi około 38 os/km². Obszar gminy obejmuje 11 sołectw: Kłodawa, Różanki, Wojcieszycy, Chwałęcice, Łośno, Santocko, Rybakowo, Santoczno, Zdroisko, Mironice, Różanki Szklarnia.

Gmina Kłodawa graniczy bezpośrednio z gminami: Nowogródek Pomorski, Barlinek, Lubiszyn, Strzelce Kraj., Santok i Gorzów Wielkopolski. Administracyjnie wchodzi w skład powiatu gorzowskiego. Siedziba gminy znajduje się w Kłodawie.

Na rozwój gminy w istotny sposób wpływa bliskie sąsiedztwo aglomeracji gorzowskiej, ponieważ stanowi ona jeden z prężnie rozwijających się ośrodków przemysłowych i administracyjnych w województwie lubuskim. Możemy mówić w tym przypadku o zjawisku dyfuzji rozwoju z obszaru miejskiego na obszar wiejski.

Spora część mieszkańców Gminy Kłodawa znajduje zatrudnienie w firmach i instytucjach zlokalizowanych w Gorzowie Wlkp. Natomiast mieszkańcy miasta, wskutek wyczerpywania się atrakcyjnie położonych nieruchomości, wyprowadzają się na teren wsi zlokalizowanych na terenie gminy Kłodawa. Przekłada się to bezpośrednio na dochody budżetu, bo część podatku PIT trafia w formie udziałów do budżetu gminy.

Tabela 1. Gmina Kłodawa na tle innych gmin Powiatu Gorzowskiego

Gmina	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (stan na 31.12.2022r.)
Bogdaniec	112	7 160
Deszczno	168	10 197
Kłodawa	235	8 938
Lubiszyn	205	6 933
Kostrzyn nad Odrą	46	16 692
Santok	169	8 990
Witnica	279	12 482

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Gminy Kłodawa.

Gmina Kłodawa posiada dogodne położenie komunikacyjne. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 22 (relacji Gorzów – Gdańsk) i droga wojewódzka nr 151. Teren gminy gęsto pokryty lasami Puszczy Gorzowskiej, z licznymi jeziorami i rzekami, jest niezwykle atrakcyjny turystycznie. To istny raj dla wędkarzy i grzybiarzy, doskonałe miejsce wypadów rodzinnych i aktywnego wypoczynku dla mieszkańców gminy, a także przyległego miasta Gorzowa Wlkp. i całego regionu.

3. BADANIE ANKIETOWE

W Gminie Kłodawa zostały przeprowadzone badania ankietowe na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego. Mieszkańcy wypełniali ankiety w formie kwestionariusza on-line dostępnego na stronie www.klodawa.pl oraz wersje papierowe, które można było składać w sekretariacie Urzędu Gminy lub wysyłać pocztą. Celem przeprowadzenia ankiet było poznanie opinii mieszkańców dotyczących głównych aspektów życia na terenie gminy. Wyniki ankietyzacji posłużyły do określenia priorytetów rozwojowych w nadchodzących latach.

Badania ankietowe przeprowadzone zostały anonimowo w kwietniu 2023 roku. Respondenci odpowiedzieli na pytania zamknięte z zakresu społeczeństwa, gospodarki, środowiska i przestrzeni, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, kultury i edukacji.

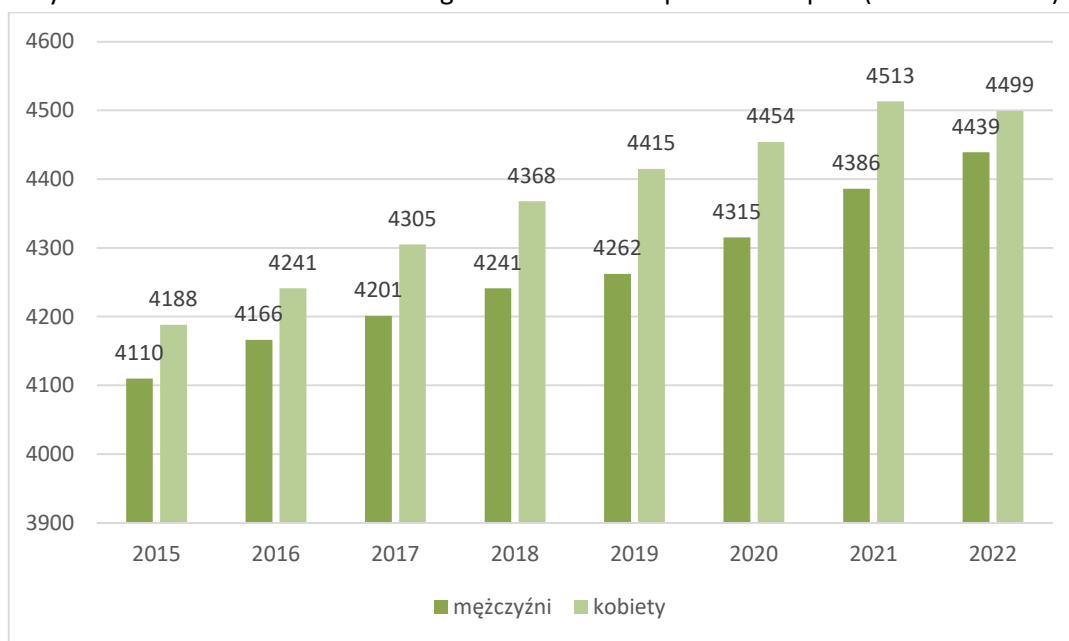
4. WNIOSKI Z DIAGNOZY

4.1. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY GMINY KŁODAWA

Od wielu lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby mieszkańców Gminy Kłodawa. W 2015 r. gminę zamieszkiwało 8 298 osób (w tym 4 110 kobiet i 4 188 mężczyzn), natomiast na koniec 2022r. według danych GUS liczba ta wynosiła 8 938 osób (w tym 4499 kobiet i 4439 mężczyzn).

W każdym z przedstawionych okresów liczba kobiet na terenie gminy Kłodawa była większa od liczby mężczyzn, co wpisuje się w ogólnokrajowy trend - w większości gmin tego typu liczba kobiet jest większa (co wynika m.in. z krótszej średniej wieku mężczyzn).

Rysunek 1. Liczba mieszkańców w gminie Kłodawa w podziale na płeć (lata 2015-2022)

Źródło: Rejestr Mieszkańców Gminy Kłodawa

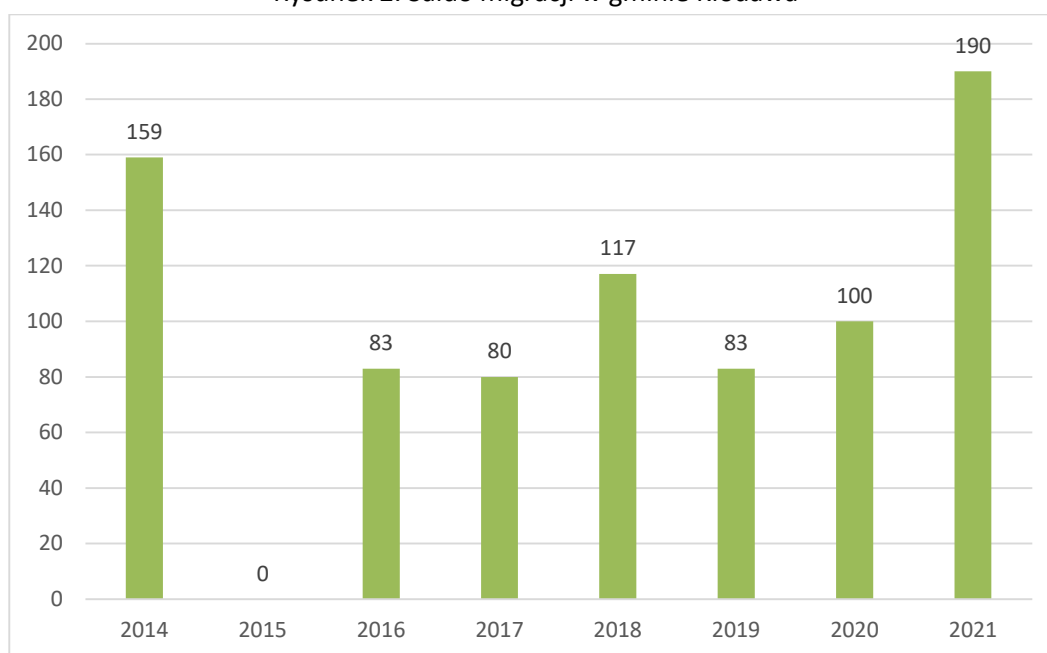
Na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego saldo migracji jest dodatnie. Wskaźnik ten jest charakterystyczny dla gmin o statusie wiejskim, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miast i obszarów zurbanizowanych, w tym przypadku aglomeracji gorzowskiej. Wpływ na ten proces mają następujące czynniki:

- atrakcyjne tereny pod zabudowę mieszkaniową;
- bliskość miasta Gorzowa Wielkopolskiego;
- nieskażone środowisko naturalne;
- moda na budownictwo jednorodzinne;
- dobre połączenia komunikacyjne z większymi ośrodkami miejskimi (m.in. dzięki drodze ekspresowej S 3);
- dobrze rozbudowana infrastruktura.

Dodatnie saldo migracji przekłada się bezpośrednio na pozytywne efekty społeczno-gospodarcze dla gminy: wzrost odpisów od podatków z tytułu PIT pośrednio wpływających do budżetu oraz wzrost wpływów z podatków i opłat lokalnych.

Należy podkreślić, że napływ nowych mieszkańców stwarza konieczność wzrostu nakładów inwestycyjnych gminy. Powstawanie nowych osiedli skutkuje wzrostem presji na władze gminy w celu poprawy stanu dróg, oświetlenia ulicznego, placów zabaw itp. Położenie oraz atrakcyjność oferowanych nieruchomości pod zabudowę jednorodziną są główną przyczyną znacznego wzrostu liczby ludności w całej gminie, jak i w poszczególnych miejscowościach.

Rysunek 2. Saldo migracji w gminie Kłodawa

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Tendencje niewielkiego spadku odnośnie przyrostu naturalnego są widoczne także w Gminie Kłodawa, co ukazano w poniższej tabeli.

Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Kłodawa

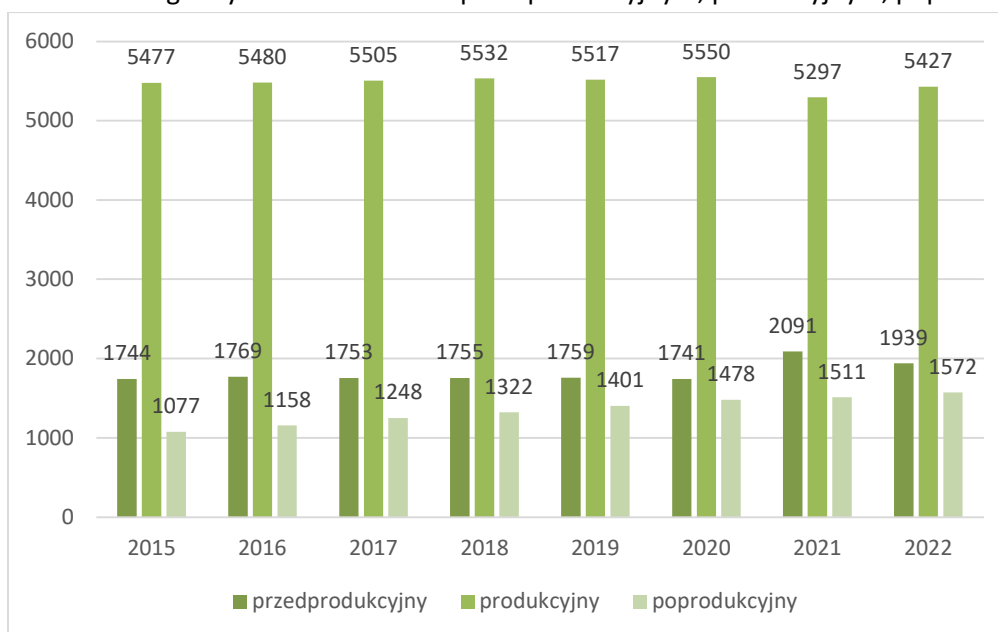
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zgony ogółem	52	66	53	51	74	61	75	81
Przyrost naturalny	18	7	21	15	-10	-13	-23	-28
Urodzenia żywe	70	73	74	66	64	48	52	53

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Prognozy demograficzne dla Polski jednoznacznie wskazują na niekorzystne kierunki zmian. Przewiduje się, że w 2035 r. populacja kraju zmniejszy się w stosunku do obecnej o ponad 2 miliony. Głównym powodem będzie ujemny przyrost naturalny, który z większą intensywnością będzie występował na terenach miejskich, niż wiejskich. Wydłużenie się przeciętnego trwania życia i jednoczesny niski poziom dzietności, będą powodować niekorzystne zmiany w strukturze wieku. W perspektywie, do 2035 roku, nastąpi gwałtowny proces starzenia się społeczeństwa. Obserwując dane z ostatnich lat dotyczących gminy Kłodawa także zaobserwować można trend spadku liczby

osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy równoczesnym zwiększaniu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Należy w związku z tym przyjąć, że gmina także zostanie dotknięta skutkami starzenia się społeczeństwa.

Rysunek 3. Ludność gminy Kłodawa w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

4.2. RYNEK PRACY W GMINIE KŁODAWA

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, bezrobotny to osoba niezatrudniona i nie wykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nie ucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zamieszkania rejonowym urzędzie pracy.

Bezrobocie jest normalnym zjawiskiem, polegającym na tym, że na rynku pracy są osoby chcące pracować, ale pozostające bez zajęcia. Zjawisko to podlega funkcjonującym także na rynku pracy prawom popytu (ludzie szukający pracy) i podaży (pracodawcy poszukujący pracowników). Jako naturalny poziom bezrobocia niektórzy ekonomiści przyjmują 6% (jako wynik fluktuacji na rynku pracy, bowiem część osób zmienia pracę, poszukuje nowej posady itp.).

Bezrobocie nie tylko samo jest problemem społecznym, ale leży także u podstaw wielu innych kwestii społecznych. I tak np. szczególnie długotrwałe bezrobocie powoduje obniżenie standardu materialnego nie tylko samego bezrobotnego, ale i całej jego rodziny. Stąd bardzo często obszary długotrwałego bezrobocia pokrywają się w danym społeczeństwie z obszarami ubóstwa. To z kolei może powodować rozprzestrzenianie się rozmaitych patologii społecznych, rozpad rodziny, obniżenie stanu zdrowotności społeczeństwa. Nawet krótkotrwały okres bezrobocia nie pozostaje bez wpływu na kondycję psychiczną osób dotkniętych tym problemem.

Poziom bezrobocie rzutuje w pierwszej kolejności na kondycję społeczno-ekonomiczną mieszkańców. W skali makroekonomicznej pociąga za sobą drenaż finansów publicznych na zasiłki i inne świadczenia socjalne oraz na programy przeciwdziałania bezrobociu, powoduje zmniejszenie dochodów budżetowych państwa (a tym samym pośrednio gmin), ponieważ bezrobotni nie płacą podatków dochodowych, nie płacą składek na ubezpieczenie społeczne, kupują mniej towarów. Brak pracy skłania młodych, wykształconych ludzi do emigracji zarobkowej.

Tabela 3. Rynek pracy w gminie Kłodawa na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pracujący													
ogółem	Os.	565	528	504	639	622	616	703	804	848	843	891	-
mężczyźni	Os.	302	288	270	335	316	308	348	426	455	444	454	-
kobiety	Os.	263	240	234	304	306	308	355	378	393	399	437	-
Bezrobotni zarejestrowani													
ogółem	Os.	318	349	358	211	170	117	101	85	73	134	102	66
mężczyźni	Os.	135	154	148	80	75	48	42	40	37	64	56	42
kobiety	Os.	183	195	210	131	95	69	59	45	36	70	46	24
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym													
ogółem	%	6,1	6,6	6,6	3,9	3,1	2,1	1,8	1,5	1,3	2,4	1,8	1,22
mężczyźni	%	4,9	5,5	5,2	2,8	2,6	1,7	1,4	1,4	1,3	2,2	1,6	0,83
Kobiety	%	7,4	7,7	8,2	5,1	3,7	2,7	2,3	1,7	1,4	2,7	2,1	1,65

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Wskaźnik bezrobocia, mierzony jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, był w Gminie Kłodawa niższy, niż w województwie lubuskim oraz w powiecie gorzowskim i w 2022 r. wyniósł 1,22% (w woj. lub. 2,74%, w powiecie 1,66%). W stosunku do 2011r. sytuacja w analizowanym obszarze uległa poprawie, wówczas wskaźnik bezrobocia wynosił 6,1% i także był niższy od wskaźnika dla województwa (8,8%) i dla powiatu (6,8%).

Jak wynika z danych PUP w Gorzowie Wlkp. w 2022 r. (stan na XII) w Gminie Kłodawa bez pracy pozostawało 66 osób (spadek o 36 osób w stosunku do roku 2021).

Tabela 4. Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w 2022 roku

	Polska	Lubuskie	Powiat Gorzowski
wyższe	14,4 %	11,2 %	12,8 %
średnie	11,9 %	10,6 %	11,5 %
zasadnicze zawodowe	25,0 %	28,4 %	24,5 %

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

4.3. EDUKACJA

Jednym z głównych zadań Gminy Kłodawa jako jednostki samorządu terytorialnego jest świadczenie usług edukacyjnych na poziomie przedszkolnym i podstawowym. Zakres i zadania gminy dotyczące edukacji publicznej zostały określone w trzech zasadniczych aktach prawnych: ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

i ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Samorząd gminny pełni rolę organu prowadzącego daną placówkę. Funkcjonowanie szkół, przedszkoli na terenie gminy Kłodawa, w zakresie przypisanym organowi, jest na bieżąco koordynowane przez Urząd Gminy Kłodawa.

Gmina Kłodawa jest organem prowadzącym dla następujących placówek:

- **Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Kłodawie** (Kłodawa, ul. Szkolna 1). Szkoła podstawowa skupia uczniów z sołectw: Kłodawa, Chwałęcice, Santocko, Mironice i Łośno, www.szkoła.klodawa.pl
- **Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Różankach** (Różanki, ul. Dębowa 3). Placówka skupia uczniów z sołectw: Różanki, Różanki Szklarnia, Wojcieszyce, Zdroisko, Rybakowo, Santoczno), www.zsrozanki.pl
- **Przedszkole Publiczne „Bajkolandia” w Kłodawie** (Kłodawa, ul. Wojcieszycka 7). www.przedszkole.klodawa.pl
- **Przedszkole Publiczne „Wesoła Gromada” w Wojcieszycach** (Wojcieszyce, ul. Osiedlowa 6) z oddziałem zamiejscowym w Różankach, www.wesolagromada.pl

W związku z tym, że na terenie gminy Kłodawa nie funkcjonowała do 2021 r. placówka sprawująca opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia, natomiast w przedszkolach zaczęto brakować miejsc dla wszystkich chętnych, podjęto decyzję o inwestycji w infrastrukturę oświatową i wybudowano w Kłodawie kompleks, na który składa się żłobek i przedszkole. Jest w nim dostępnych 175 miejsc przedszkolnych oraz 50 miejsc żłobkowych (dla najmłodszych dzieci). Żłobek Gminny w Kłodawie jest nową placówką opiekuńczą powstałą na podstawie uchwały Rady Gminy Kłodawa XXVII/246/2021 w sprawie utworzenia żłobka w Kłodawie i uchwalenia statutu żłobka. Placówka ta po raz pierwszy zapełniła się małymi podopiecznymi 1 września 2021 roku.

Tabela 5. Dane dotyczące systemu oświaty na terenie gminy Kłodawa

	j.m.	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Placówki wychowania przedszkolnego							
przedszkola bez specjalnych	ob.	2	2	2	2	2	2
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego							
przedszkola bez specjalnych	osoba	150	150	175	252	300	300
Szkoły podstawowe							
szkoły podstawowe ogółem	ob.	2	2	2	2	2	2
szkoły podstawowe ogółem - uczniowie	osoba	550	648	663	739	784	785
Szkoły gimnazjalne							
gimnazja ogółem	ob.	0	0	0	0	0	0
gimnazja ogółem - uczniowie	osoba	132	65	0	0	0	0

Źródło: Urząd Gminy Kłodawa

Na obszarze Gminy Kłodawa zaobserwować można tendencję wzrostową liczby uczniów. W latach 2017-2022 liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych zwiększyła się z 550 do

785. Gmina Kłodawa wyróżnia się w tej kwestii spośród pozostałych gmin wiejskich województwa lubuskiego, w których obserwuje się tendencję spadkową liczby uczniów, podobnie jak w województwie lubuskim i powiecie gorzowskim.

Na poziom edukacji wpływa nie tylko dostęp do placówek oświatowych, ale również jakość infrastruktury. Ośrodki edukacyjne zlokalizowane na terenie Gminy Kłodawa są w dobrym stanie technicznym. Konieczne jest bieżące, systematyczne doposażanie placówek w narzędzia cyfrowe oraz inne nowoczesne pomoce dydaktyczne. Ponadto, w związku z dużym napływem nowych mieszkańców i wzrostem liczby dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, w najbliższych latach będzie istniała potrzeba rozbudowy (w tym nowej budowy) i modernizacji infrastruktury oświatowej.

Podsumowując charakterystykę warunków działania szeroko pojętej edukacji, stwierdzić można, że zachodzące przemiany demograficzne w większości gmin, przejawiające się spadkiem liczby uczniów, nie dotyczą gminy Kłodawa, w której obserwuje się rosnącą potrzebę zwiększenia liczby miejsc w placówkach gminnych. Samorząd traktuje kwestie edukacji priorytetowo, dbając o rozwój infrastruktury, stąd plany odnośnie dalszego rozwoju w tym zakresie.

4.4. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Spółeczeństwo obywatelskie, świadome swoich praw i obowiązków, partycypujące w życiu publicznym, w tym m.in. w procesie podejmowania decyzji na szczeblu samorządowym, stanowi podstawę rozwoju każdej gminy.

Podejmując się analizy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego na obszarze gminy Kłodawa, autorzy opracowania za kluczowe uznali zbadanie dwóch wskaźników, świadczących o stopniu jego rozwoju:

- wskaźnik frekwencji wyborczej mieszkańców,
- wskaźnik zaangażowania społecznego w funkcjonowanie organizacji pozarządowych.

Miarą aktywności społecznej mieszkańców jest frekwencja wyborcza. Analiza danych dotyczących frekwencji wyborczej wskazuje, że gmina Kłodawa charakteryzuje się wyższym, niż w Polsce poziomem uczestnictwa w wyborach ogólnokrajowych. Frekwencja wyborcza w gminie Kłodawa jest wyższa, niż frekwencja w powiecie, województwie i całym kraju. Zdecydowanie większy jest udział mieszkańców gminy w wyborach lokalnych – blisko 10 punktów procentowych w stosunku do wyników w kraju. W ramach ministerialnego konkursu „Bitwa o wozy” w drugiej turze wyborów prezydenckich w 2020r. gmina Kłodawa wygrała wóz strażacki. Do urn poszło ponad 73% uprawnionych do głosowania.

Zwiększona partycypacja obywateli gminy bardzo dobrze rokuje. Społeczeństwo świadomie wykorzystuje dostępne mu narzędzia do wpływania na otoczenie, poprzez udział w wyborach wypowiada się w ważnych dla gminy i dalszego otoczenia kwestiach. Daje to władzom gminy możliwość „dialogu” z mieszkańcami i współdecydowania o kierunkach jej rozwoju.

Tabela 6. Frekwencja wyborcza podczas wybranych elekcji w latach 2014-2020

Nazwa wyborów	Gmina Kłodawa	Powiat Gorzowski	Województwo	Kraj
Wybory samorządowe 2014	53,45%	46,74%	44,63%	47,21%
Wybory prezydenta RP 2015 (I tura)	50,20%	42,30%	43,37%	48,96%

Wybory prezydenta RP 2015 (II tura)	55,18%	48,31%	49,41%	55,34%
Wybory parlamentarne 2015	13,54%	11,54%	12,93%	16,47%
Wybory samorządowe 2018	58,00%	46,34%	45,54%	48,83%
Wybory do parlamentu europejskiego 2019	49,87%	39,67%	42,10%	45,68%
Wybory parlamentarne 2019	65,74%	56,86%	57,20%	61,74%
Wybory prezydenta 2020 (I tura)	68,60%	61,72%	61,41%	64,51%
Wybory prezydenta 2020 (II tura)	73,22%	65,89%	64,95%	68,18%
Średnia:	60,97%	46,59%	46,83%	50,76%

Źródło: Dane Państwowej Komisji Wyborczej

Miernikiem działań społeczności lokalnej jest również ilość organizacji pozarządowych oraz podejmowanych przez nich inicjatyw. Większość organizacji na terenie gminy Kłodawa to podmioty stosunkowo młode, powstałe na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. W zdecydowanej większości stowarzyszenia i fundacje nie dysponują tzw. kapitałem żelaznym organizacji. Przychody organizacji są niższe niż 50 000 złotych. Ponieważ władze gminy są świadome jak ważna dla jej rozwoju jest działalność organizacji non-profit, uruchomiono program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Jego głównym celem jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi. Program szczegółowo określa formy możliwej współpracy gminy Kłodawa z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Współpraca administracji publicznej z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego odbywa się w dwóch równoważnych płaszczyznach: w formie finansowej i pozafinansowej. W myśl obowiązujących przepisów prawa, gmina nie może finansować działalności poszczególnych organizacji pozarządowych. Powinna natomiast wyznaczać obszary życia publicznego oraz określać zadania, których realizacja we współpracy z organizacjami pozarządowymi będzie bardziej skuteczna, efektywna i w większym stopniu odpowiadać będzie potrzebom społeczności lokalnej. Zadania publiczne w ramach programu zlecane są podmiotom biorącym udział w otwartym konkursie ofert na podstawie umów określających szczegółowe zasady realizacji zadań oraz sposób wykorzystania i rozliczenia przyznanych dotacji. W ramach finansowej współpracy samorządu z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, poza otwartym konkursem ofert, gmina angażuje środki budżetowe w organizację ważnych wydarzeń kulturalnych, społecznych i sportowych w ramach ich współorganizowania.

Niezwykłym atutem gminy Kłodawa jest posiadanie aktywnych klubów seniora. Występowanie ich w gminach wiejskich o podobnej liczbie mieszkańców nie jest powszechne w skali zarówno województwa, jak i kraju. Świadczy o wysokiej wrażliwości społecznej oraz odpowiedzialnym traktowaniu wskaźników świadczących o starzeniu się społeczeństwa.

Należy też wspomnieć, że typową dla obszarów wiejskich formą aktywności społecznej na rzecz lokalnego rozwoju jest funkcjonowanie jednostek pomocniczych (sołectw), które są powoływane przez radę gminy w drodze uchwały. Jest to podstawowa forma aktywności społecznej w poszczególnych sołectwach, realizowana również poprzez zebranie wiejskie, które stanowi dla danego sołectwa organ uchwałodawczy. Ta forma działalności ma długą tradycję w Polsce i w Gminie Kłodawa.

Fundusz sołecki jest formą budżetu partycypacyjnego na obszarach wiejskich. Są to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które dostępne są wyłącznie dla sołectw i przeznaczane są na przedsięwzięcia poprawiające warunki i jakość życia mieszkańców wsi. Za wskazanie przedsięwzięć

finansowanych środkami funduszu sołeckiego odpowiedzialne jest zebranie wiejskie. Dzięki utworzeniu Funduszu Sołeckiego w 2020 roku wzmocnione zostało finansowanie sołectw z budżetu gminy. Kwota przypadająca na dane sołectwo uzależniona jest od ilości mieszkańców oraz kwoty bazowej. W 2022r. łącznie do budżetów poszczególnych Sołectw trafiło ok 426 tys. zł.

W roku 2022 roku wykorzystanie środków z Funduszu Sołeckiego kształtowało się następująco:

- sołectwo Chwałęcice – 53.999,10 zł (w 2020 roku: 47.259,30 zł);
- sołectwo Kłodawa – 55.802,56 zł (w 2020 roku: 47.259,30 zł);
- sołectwo Łośno – 37.011,32 zł (w 2020 roku: 32.514,40 zł);
- sołectwo Mironice – 17.791,65 zł (w 2020 roku: 15.075,72 zł);
- sołectwo Różanki - 55.435,82 zł (w 2020 roku: 47.259,30 zł);
- sołectwo Różanki Szklarnia – 27.986,30 zł (w 2020 roku: 24.669,35 zł);
- sołectwo Rybakowo – 25.980,94 zł (w 2020 roku: 23.818,69 zł);
- sołectwo Santocko – 55.888,17 zł (w 2020 roku: 47.259,30 zł);
- sołectwo Santoczno – 23.484,26 zł (w 2020 roku: 20.510,54 zł);
- sołectwo Wojcieszycze – 52.724,19 zł (w 2020 roku: 47.259,30 zł);
- sołectwo Zdroisko – 19.951,99 zł (w 2020 roku: 17.013,35 zł).

4.5. ZDROWIE

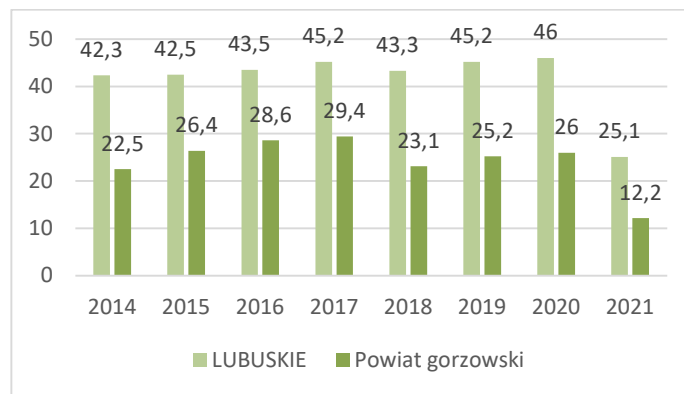
Na kondycję społeczności lokalnej w gminie Kłodawa znaczący wpływ ma dostępność infrastruktury ochrony zdrowia.

Z dostępnych informacji wynika, że w gminie w ostatnich latach zwiększyła się liczba dostępnych zakładów opieki zdrowotnej. Obecnie mieszkańcy mają do dyspozycji 2 praktyki lekarzy rodzinnych, centrum rehabilitacji, a także gabinety stomatologiczne oraz kilka prywatnych gabinetów medycznych. W miejscowości Kłodawa funkcjonuje ponadto 1 apteka oraz 1 punkt apteczny. Warto dodać, że duża część mieszkańców gminy korzysta ze specjalistycznych usług medycznych oferowanych przez placówki zlokalizowane w Gorzowie Wlkp.

Mieszkańcy gminy Kłodawa w zakresie specjalistycznych usług medycznych w większości wypadków korzystają z usług Wielospecjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wielkopolskim, dysponującego ponad 1000 łóżek, na ponad 30 oddziałach w dwóch zespołach szpitalnych na terenie Gorzowa Wlkp. oraz z gorzowskich przychodni publicznych i prywatnych.

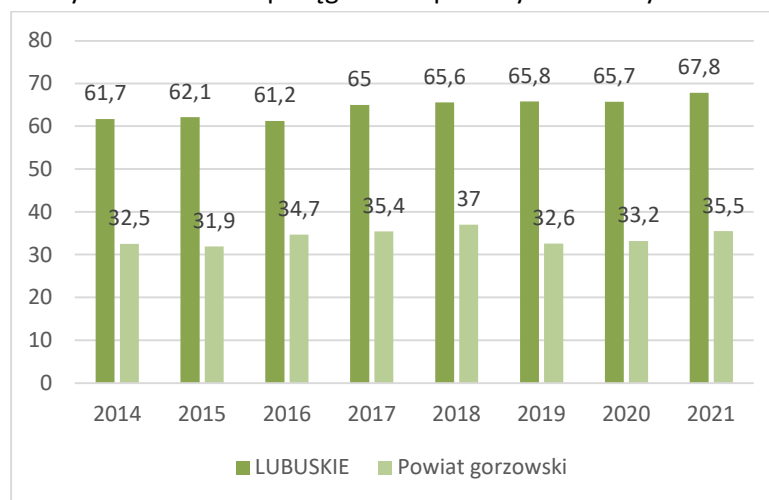
Równie istotną kwestią jest dostępność mieszkańców Gminy Kłodawa do personelu medycznego. Jak wynika z danych GUS, na terenie całego Powiatu Gorzowskiego w 2021 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 12,2 lekarza oraz 35,5 pielęgniarek i położnych. Wskaźniki te były znacznie niższe od średniej dla województwa lubuskiego (w województwie w 2021 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 25,1 lekarzy i 67,8 pielęgniarki i położne).

Rysunek 4. Liczba lekarzy na 10 tys.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Rysunek 5. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. osób

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Niezwykle ważnym problemem jest zaawansowany wiek wielu lekarzy oraz brak chętnych do podjęcia specjalizacji w dziedzinie medycyny rodzinnej. W rezultacie w najbliższych latach w służbie zdrowie na terenie gminy Kłodawa może pojawić się problem tzw. luki pokoleniowej.

4.6. POMOC SPOŁĘCZNA

Bezpośrednim organizatorem i wykonawcą zadań z zakresu m.in. pomocy społecznej na terenie Gminy Kłodawa jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie, będący jednostką budżetową gminy. Głównym zadaniem tej instytucji jest pomoc osobom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Do zadań Ośrodka w zakresie pomocy społecznej należy:

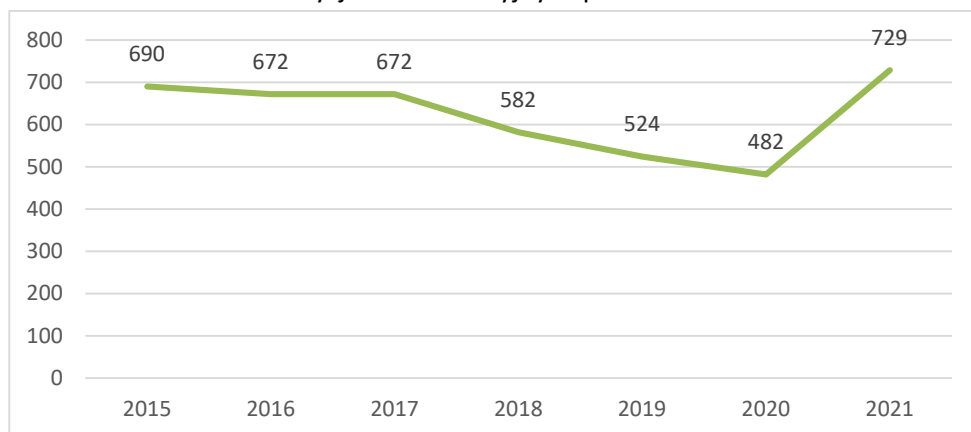
- wsparcie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie - w miarę możliwości - do ich życiowego usamodzielniania i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym,
- zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia,

- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

O kondycji ekonomicznej społeczności lokalnej świadczy w dużym stopniu ilość transferów socjalnych z budżetu gminy na rzecz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, zasiłku dla opiekuna, karty dużej rodziny, świadczeń wychowawczych, działalności asystenta rodziny wydatkowano w 2022r. łącznie: 13.633.188,05 zł. Wsparcie finansowane udzielane było w postaci m.in.: zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zasiłków celowych specjalnych, zasiłków celowych na zakup żywności, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, dowóz dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością do placówek, odpłatność za pobyt w DPS, dodatków mieszkaniowych, dodatków energetycznych, węglowych (itp.), składek zdrowotnych, świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych.

Rysunek 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na podstawie wydanych decyzji administracyjnych przez GOPS

Źródło: Dane GOPS w Kłodawie.

Podstawowym powodem ubiegania się o pomoc finansową w ostatnich latach jest ubóstwo. Ponadto wśród powodów ubiegania się o świadczenia pomocy społecznej, które pojawiają się u beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w znalazły się: niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Wydatki na pomoc społeczną obejmują także koszty związane z administrowaniem i zatrudnieniem personelu GOPS. Mimo relatywnie niskiego poziomu bezrobocia w Gminie Kłodawa transfery socjalne są znaczące, co pokazuje, że oficjalne dane statystyczne (osoba bezrobotna musi być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy) nie zawsze mogą odzwierciedlać rzeczywistą sytuację ekonomiczną ludności. Jednak w ostatnich latach wyraźnie widać tendencję spadkową w wysokości przyznawanych świadczeń, co może świadczyć o poprawie sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz o skutecznych działaniach gminy podjętych na rzecz aktywizacji społecznie wykluczonych.

Poprawiająca się sytuacja nie wyklucza jednak kontynuacji działań na rzecz aktywnej integracji, włączenia społecznego oraz wsparcia tworzenia podmiotów ekonomii społecznej na terenie gminy.

4.7. KULTURA

Dla mieszkańców danego obszaru istotne jest zaspokojenie potrzeb wyższego rzędu, w tym potrzeb kulturalnych. Ludność w czasie wolnym korzysta z wielu przejawów życia kulturalnego oferowanego zarówno przez sektor biznesu, jaki i sektor publiczny.

W większości gmin wiejskich istotnym czynnikiem pobudzania życia kulturalnego są ośrodki kultury finansowane ze środków publicznych i działające na majątku samorządu. W gminie Kłodawa funkcjonują dwie jednostki wpisane do rejestru instytucji kultury – są to Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Obie instytucje znalazły obecnie nową lokalizację w Kłodawie, gdzie zakończono inwestycję polegającą na rozbudowie świetlicy wiejskiej na cele rozwoju usług kulturalnych.

Gminny Ośrodek Kultury funkcjonuje od 1985 roku. Jego celem jest rozpowszechnianie i organizowanie życia kulturalnego na terenie gminy Kłodawa. GOK obejmuje nadzorem merytorycznym świetlice środowiskowe, które działają w dziesięciu miejscowościach, organizując czas wolny dla mieszkańców poszczególnych wsi. Kilka razy w tygodniu odbywają się zajęcia stałe, prowadzone przez instruktorki. Na świetlicach prowadzone są również sekcje oraz warsztaty artystyczne prowadzone przez instruktorów GOK.

Pod skrzydłami ośrodka prężnie działa siedem zespołów wokalnno-muzycznych: *Kłodawianki* z Kłodawy, *Brzezinki* z Santocka, *Róży Kwiat* z Różanek, *Czas z Łośna*, *Od Nowa* z Wojcieszyca oraz zespoły *Kosy* i *Bukowina* – oba ze Zdroiska. Zespoły kultywują tradycje ludowe, chętnie biorąc udział w imprezach gminnych oraz organizując własne – spotkania biesiadne na terenie swoich sołectw.

GOK jest organizatorem corocznych imprez masowych takich jak „Kłodawska Majówka” czy dożynki, współorganizatorem imprez sołeckich, zawodów strażackich, spotkań seniorów oraz inicjatorem wielu imprez związanych z bieżącą działalnością ośrodka: przeglądy wokalne, warsztaty artystyczne, pikniki rodzinne oraz imprezy sportowo-rekreacyjne.

Funkcję kulturotwórczą w gminie pełni także Gminna Biblioteka Publiczna w Kłodawie. Powstała ona w 1948 roku i zakres jej usług systematycznie się rozwija. Biblioteka stale współpracuje ze szkołami i przedszkolami z terenu gminy. Organizowane są ferie biblioteczne, obchody Międzynarodowego Dnia Książki i Tygodnia Bibliotek, mini wystawy. Biblioteka systematycznie organizuje spotkania autorskie z twórcami regionalnymi. Od 2005 roku w bibliotece w Kłodawie funkcjonuje pracownia internetowa, a od 2010 roku dostęp do Internetu oferuje także filia w Różankach. W placówkach można również skorzystać z bezprzewodowego dostępu do sieci. Jedno z pomieszczeń placówki w Kłodawie wydzielono pod izbę pamięci gminy, gdzie znajdują się pamiątki użyczone przez jej mieszkańców. Działania aktywizujące czytelników odnoszą skutek i liczba czytelników na terenie gminy Kłodawa systematycznie rośnie, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 7. Wybrane aspekty kultury w gminie Kłodawa

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
biblioteki i filie ogółem	2	2	2	2	2	2	2	2
czytelnicy w ciągu roku	807	836	869	878	903	873	854	926
księgozbiór	23 931	24 330	24 663	25 599	25 473	26 488	26 784	27 428

Źródło: Urząd Gminy Kłodawa.

4.8 SFERA GOSPODARCZA

Poziom życia mieszkańców Gminy Kłodawa w dużej mierze zależy od rozwoju przedsiębiorstw zlokalizowanych na jej terenie. Prowadząc działalność produkcyjną i usługową w dużym stopniu wpływają one na wzrost zatrudnienia w gminie (a tym samym na ograniczenie poziomu bezrobocia), a także na wysokość dochodów Gminy – część podatku dochodowego od osób prawnych CIT (19%) trafia do budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

Na koniec 2022 roku w Gminie Kłodawa w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1 558 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 1535 w sektorze prywatnym (GUS – Bank Danych Lokalnych), natomiast według stanu na dzień 15 maja 2023 r. w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) znajdowało się 1 776 wpisów dotyczących Gminy Kłodawa jako głównego miejsca wykonywania działalności: aktywne - 895, działalność prowadzona w formie spółki cywilnej – 16, zawieszono – 173. Liczba podmiotów gospodarczych systematycznie wzrasta. W roku 2015 zarejestrowanych było 1 187 podmiotów (w tym 1153 w sektorze prywatnym), natomiast na koniec roku 2022 ich liczba wynosiła już 1 558 (w tym 1535 w sektorze prywatnym). Widać wyraźną dominację sektora prywatnego.

Tabela 8. Wzrost liczby przedsiębiorstw (sektor prywatny) w Gminie Kłodawa na tle powiatu, województwa i kraju

Obszar	2015	2022
Gmina Kłodawa		
Sektor prywatny ogółem	1 153	1 535
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 006	1 349
Spółki handlowe	50	74
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	12	3
Powiat gorzowski		
Sektor prywatny ogółem	7 363	9 287
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	5 976	7 694
Spółki handlowe	545	554
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	220	120
Lubuskie		
Sektor prywatny ogółem	105 731	120 896
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	77 599	90 868
Spółki handlowe	9 549	9 584
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	2 846	1 634
Polska		
Sektor prywatny ogółem	4 028 506	4 769 157
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2 972 144	3 556 851
Spółki handlowe	421 888	526 315
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	85 457	85 428

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na terenie Gminy Kłodawa funkcjonują przedsiębiorstwa mikro, małe, średnie, nie ma natomiast przedsiębiorstw dużych. Dane te z pewnością są efektem prowadzonej polityki przez samorząd zmierzającej raczej do kreowania przyjaznego klimatu inwestycyjnego dla sektora mikro,

małych i średnich przedsiębiorstw niż branży typowo przemysłowej. Rzecz jasna w Gminie mile widziane będą duże przedsiębiorstwa, które również spotkają się z profesjonalną obsługą w zakresie ułatwiania na poziomie administracji samorządowej procesu inwestycyjnego oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 9. Rodzaje działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwa z Gminy Kłodawa (stan na koniec 2022r.)

Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba przedsiębiorstw	Odsetek przedsiębiorstw (%)
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	55	3,53%
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	3	0,19%
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	114	7,32%
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	8	0,51%
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	0,32%
Sekcja F - Budownictwo	231	14,83%
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	297	19,06%
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	104	6,68%
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	32	2,05%
Sekcja J - Informacja i komunikacja	44	2,82%
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	46	2,95%
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	29	1,86%
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	209	13,41%
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	56	3,59%
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7	0,45%
Sekcja P - Edukacja	41	2,63%
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	146	9,37%
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	33	2,12%
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	98	6,29%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Struktura podmiotów według sekcji pokazuje wysoki udział podmiotów z branż: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,06%), budownictwo (14,83%), Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (13,41%), Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (9,37%). Dowodzi to, że na terenie gminy następuje rozwój przetwórstwa przemysłowego i zmian w kierunku przedsiębiorczości charakterystycznej dla obszarów miejskich. Przy analizie przedsiębiorczości należy bowiem zauważyć, że obecnie Gmina Kłodawa stanowi zaplecze Gorzowa Wlkp. Obszar gminy jako obszar wiejski uczestnicząc w procesach rozwojowych ma szczególne

znaczenie dla północnej części Województwa lubuskiego z uwagi na integralne funkcjonowanie w MOF Gorzów Wielkopolski. Gmina Kłodawa jest częścią ZIT MOF Gorzów Wielkopolski, na który składa się w sumie 10 Jednostek Samorządu Terytorialnego: Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok, Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica i Miasto Kostrzyn nad Odrą. W ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego został sporządzony dokument „Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego” określający cele i sposoby realizacji działań wskazanych gmin dla osiągnięcia ich strategicznych celów rozwojowych. Przynależność do ZIT MOF ma znaczenie w kontekście możliwości pozyskiwania przez Gminę Kłodawa środków zewnętrznych. Obszar ZIT MOF Gorzów Wlkp. został poszerzony i zaktualizowany w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 – do tej pory obszar ten składał się z 5 samorządów (oprócz Gorzowa Wlkp. były to gminy: Kłodawa, Santok, Deszczno i Bogdaniec), w najbliższym czasie planowana jest aktualizacja zapisów Strategii Rozwoju MOF Gorzów Wlkp., uwzględniająca powiększony obszar.

Zauważyć należy, iż część Gminy bezpośrednio styka się terenem miasta Gorzów Wielkopolski, zaś obszar całej gminy zamyka go klamrą w kierunku północnym. W gminie zauważalne jest silne zjawisko suburbanizacji, w tym również suburbanizacji funkcjonalnej. Szczególnie zatem w tych obszarach zauważalne jest zjawisko zatracania pierwotnych funkcji wiejskich, na rzecz zupełnie obcych dla tych jednostek funkcji miejskich. Funkcjonujące tu podmioty nie są zatem skierowane na zaspokojenie potrzeb endogenicznych, a ich działalność w dużej mierze wynika z bliskości obszaru aglomeracji gorzowskiej.

Gmina Kłodawa jest położona w sąsiedztwie miasta Gorzów Wlkp. oraz drogi krajowej S3, na jej terenie znajduje się podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej obejmująca tereny położone w sołectwie Wojcieszycy, stanowiące działkę nr 212/101. Ponadto w sąsiedztwie funkcjonuje gorzowska podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. To wszystko stwarza dogodne warunki do rozwoju gospodarczego.

Analizując poziom rozwoju przedsiębiorczości w Gminie Kłodawa, należy uwzględnić nie tylko bezwzględną liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw, ale również przedsiębiorczość mieszkańców, mierzoną liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Dla Gminy Kłodawa wskaźnik ten w 2022 r. wynosił 1 691 i był wyższy od średniej krajowej (1 323) oraz analogicznego wskaźnika dla województwa lubuskiego (1 301).

Tabela 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Obszar	2015	2022	Dynamika
			Rok 2015 = 100
Gmina Kłodawa	1 430	1 691	118
Powiat Gorzowski	1 066	1 297	122
Lubuskie	1 093	1 301	119
Polska	1 089	1 323	121

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Największe i ważniejsze firmy funkcjonujące w Gminie Kłodawa to m.in.: Grupa Producentów Owoców i Warzyw Gospodarstwo Ogrodnicze T. Mularski Sp. z o.o.; Constans Sp. z o. o.; Vetoquinol Biowet Sp. z o.o.; KOZARYN Sp. z o.o. spółka komandytowa; PPUH DREW-PLAST Dariusz Mazowiecki.

Są to firmy, które zgodnie z wiedzą Urzędu Gminy Kłodawa wśród przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie Gminy zatrudniają największą liczbę pracowników.

4.9. TURYSTYKA

Strefę turystyczno-wypoczynkową w Gminie Kłodawa określają przede wszystkim dwa kluczowe aspekty:

- bogactwo przyrody, wysoki poziom zalesienia (ponad 65% powierzchni gminy stanowią lasy) oraz liczne jeziora;
- bezpośrednie sąsiedztwo Gorzowa Wlkp.

Bogate walory przyrodnicze obszaru warunkują fakt, iż turystyka jako branża gospodarcza może być istotną gałęzią wzrostu lokalnej gospodarki. Ponadto naturalna potrzeba rekreacji mieszkańców aglomeracji gorzowskiej stanowi o potencjale w tym obszarze. Główną zaletą jest fakt, iż na terenie Gminy Kłodawa znajduje się fragment Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Zlokalizowane są tutaj szczególnie atrakcyjne rezerваты przyrody: „Wilanów”, „Dębina”, „Rzeka Przyłężek”, „Zdroiskie Buki”. Na turystów i wędkarzy czekają czyste rzeki i jeziora (ponad 20 z nich Polski Związek Wędkarski dopuścił do amatorskiego połowu ryb), z których część jest zagospodarowanych turystycznie. Do największych należą: jezioro Lubie z ośrodkiem wypoczynkowym w Lipach (położone 20 km od Gorzowa), jezioro Kłodawskie z kąpieliskiem w Kłodawie (5 km od Gorzowa), jezioro Nierzym z kąpieliskiem przy trasie Gorzów-Gdańsk. Przez najpiękniejsze zakątki gminy prowadzą liczne szlaki turystyczne. Gmina będzie kładła nacisk na rozwój infrastruktury służącej turystyce i rekreacji rowerowej. Gmina słynie z dobrze rozbudowanej sieci ścieżek rowerowych. W kolejnych latach wdrażania strategii rozwoju planuje się budowę kolejnych ścieżek rowerowych oraz miejsc wypoczynku i samoobsługi dla rowerzystów.

Walory przyrodnicze sprzyjają także rozwojowi budownictwa letniskowego. Największe jego skupiska są w miejscowościach: Santoczno, Rybakowo, Zdroisko i Lipy. Na terenie Gminy obserwuje się dynamiczny rozwój agroturystyki.

Tabela 11. Turystyka w Gminie Kłodawa

Turystyczne obiekty noclegowe		2022
Obiekty	ob.	21
miejsca noclegowe	msc.	448

Źródło: Urząd Gminy Kłodawa

Obecnie na obszarze Gminy Kłodawa funkcjonuje ponad 20 obiektów noclegowych, dysponujących w sumie 448 miejscami noclegowymi. Podstawowe wskaźniki związane z obsługą turystyki pokazują ogromny potencjał rozwojowy w tym obszarze. Pomimo dynamicznego rozwoju agroturystyki istnieje nadal zapotrzebowanie na tego rodzaju usługi. Gmina Kłodawa jest bowiem niezwykle atrakcyjna pod względem kulturowym i przyrodniczym.

Atrakcje Gminy:

- Gorzowski Park Krajobrazowy: chroniony obszar o niezwykłych walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych, który powstał 23 października 1991 roku (jako Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, rozciągający się na obszarze województw: lubuskiego i zachodniopomorskiego, 26 kwietnia 2021r. uchwałą nr XXXI/429/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego wydzielono obszar parku na terenie woj. lubuskiego i zmieniono nazwę na Gorzowski Park Krajobrazowy). Obecnie powierzchnia Parku wynosi 12.261,80 ha

i otoczona jest strefą ochronną – zmniejszającą negatywne oddziaływanie różnych szkodliwych czynników zewnętrznych na przyrodnicze zasoby Parku, o powierzchni 12.655,50 ha – zwaną otuliną.

- Jeziora: największe i najbardziej popularne to jezioro Lubie z ośrodkiem wypoczynkowym w Lipach (położone 20 km od Gorzowa), jezioro Kłodawskie z kąpieliskiem w Kłodawie (5 km od Gorzowa), jezioro Nierzym z kąpieliskiem przy trasie Gorzów Wlkp.- Gdańsk.
- Szlaki rowerowe - ponad 120 km szlaków położonych w otoczeniu malowniczej przyrody.
- W Rejestrze Zabytków Nieruchomych Województwa Lubuskiego prowadzonym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa na liście zabytków w Gminie Kłodawa znajdują się m.in.:
  1. Łośno - dom nr 67 (d. huta), szach., 1746, nr rej.: KOK-I-479 z 30.05.1963 oraz dom nr 46 z 26.10.1976;
  2. Mironice - dwór, 1830, k. XIX, nr rej.: L-371/Az 20.08.1980;
  3. Różanki - kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. p.w. św. Stanisława Kostki, 1735, 1874, nr rej.: L-341/Az 4.05.1971;
    - cmentarz, nr rej.: 358/91 z 25.04.1991;
    - zespół folwarczny, 1 poł. XIX, nr rej.: L-380/Az 4.05.1971;
    - dom mieszkalny-3 budynki gospodarcze
  4. Santoczno - kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. Przemienienia Pańskiego, szach., XVIII, XIX, nr rej.: L-339/Az 18.12.1963 oraz 93 z 5.11.1976;
    - szkoła, 2 poł. XVIII, pocz. XX, nr rej.: 2110 z 4.05.1971;
  5. Wojcieszycy - kościół fil. p.w. Podwyższenia Krzyża, k. XIII, nr rej.: L-340/Az 16.03.1961 i z 22.10.1976.

Podsumowując analizę w zakresie turystyki warto pokreślić, że Gmina Kłodawa ma potencjał turystyczny, który jest wykorzystywany w umiarkowanym stopniu. Przygotowanie spójnej oferty turystycznej i inwestycje w infrastrukturę pozwolą w przyszłości na pełniejsze wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy Kłodawa i jej korzystnego położenia.

4.10. ROLNICTWO I LEŚNICTWO

Całkowita powierzchnia gminy Kłodawa pod względem użytkowania terenu charakteryzuje się znacznym udziałem obszarów leśnych, stanowiących ponad 65% jej obszaru. Drugie miejsce w strukturze zajmują tereny rolne obejmujące ok. 21 % powierzchni gminy, do których zalicza się, poza gruntami ornymi, trwałe użytki zielone (łąki, pastwiska), występujące w szczególności wzdłuż dolin rzecznych. I to właśnie grunty pod wodami, z uwagi na usytuowanie znacznej liczby jezior, należy wyróżnić jako grupę użytków o ponadprzeciętnym udziale w ogólnej powierzchni gminy. Rozpatrując strukturę powierzchniową użytków rolnych należy wskazać, iż ok. 73% ich powierzchni stanowią grunty orne, 26% zajmują trwałe użytki zielone - łąki i pastwiska, natomiast pozostałe 5% przynależne jest sadom. Z danych Urzędu Gminy wynika, że powierzchnia użytków rolnych w gminie to ponad 5300 ha.

Rolnictwo odgrywa znaczącą rolę w tworzeniu struktury gospodarczej rozpatrywanego obszaru. Jego dobry rozwój związany jest m.in. ze znacznymi zasobami siły roboczej oraz dobrym stanem istniejących obiektów inwentarskich. Ponadto gmina Kłodawa posiada w niewielkim stopniu zróżnicowane warunki przyrodnicze. Klimat i pokrywa glebowa mają bezpośredni wpływ na produktywność rolniczą. Pod względem walorów produkcyjnych przeważają tu gleby o średniej (klasa

IV) i małej wartości (klasa V do VI). Klasa III obejmuje około 24% ogólnej powierzchni użytkowanej rolniczo, natomiast duży jest udział gleb najmniej urodzajnych (V -VI klasy) sięgający 35%.

W ostatnich czasach systematycznie zmniejsza się ekonomiczne znaczenie rolnictwa i leśnictwa w rozwoju Gminy Kłodawa. Wpłynęła na to m.in. likwidacja PGR-ów, które na ziemiach zachodnich i północnych Polski były istotnym wytwórcą produkcji rolniczej. Z roku na rok spada odsetek mieszkańców, których jedynym źródłem dochodu jest działalność rolnicza.

Gleby na terenie gminy w większości należą do niskich klas bonitacyjnych. Przeważają klasy V i VI, które zajmują ok 79 % wszystkich gleb. W południowej części gminy miejscami występują wyższe klasy (III i IV).

Rolnictwo w gminie jest rozdrobnione i przez to mniej efektywne. Łącznie funkcjonuje ponad 680 gospodarstw rolnych, z czego ok 75 % to gospodarstwa małe o wielkości od 1 do 5 ha. Są tylko 3 gospodarstwa prowadzone przez rolników indywidualnych o areale wyższym niż 100 ha.

Tabela 12. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych w Gminie Kłodawa (osoby fizyczne)

Wielkość w ha	Ilość
1-5	507
5-10	80
10-20	33
20-50	16
50-100	8
Powyżej 100	3

Źródło: Urząd Gminy Kłodawa

Tabela 13. Liczba gospodarstw rolnych w Gminie Kłodawa (osoby prawne)

Wielkość w ha	Ilość
1-10	23
10-50	8
Powyżej 50	7

Źródło: Urząd Gminy Kłodawa

Szacuje się, że ponad 60% gospodarstw rolnych w gminie produkuje towar na rynek, pozostałe zaś zajmują się produkcją rolną wyłącznie na własne potrzeby. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony upraw. Czynnikiem ten może być atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Niestety obecnie na terenie gminy nie funkcjonuje żadne certyfikowane gospodarstwo ekologiczne.

Część gospodarstw rolnych prowadzi działalność pozarolniczą. Główne obszary działalności pozarolniczej to: handel, budownictwo, usługi oraz transport.

Lasy stanowią ponad 65% powierzchni Gminy Kłodawa. Dominowała publiczna własność gruntów leśnych. Lasy publiczne (administrowane przez Nadleśnictwa: Kłodawa, Bogdaniec i Strzelce Kraj.) zajmowały ponad 15.780 ha. Wysoki stopień zalesienia sprzyja funkcjonowaniu przedsiębiorstw w branży drzewnej, ale także ma ogromny wpływ na atrakcyjność gminy pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Na terenach leśnych występują podstawowe gatunki łowne: jeleni, sarna, dzik, zając, lis, jenot i borsuk. Dominującym gatunkiem w kłodawskich lasach jest sosna, zajmująca jako gatunek panujący ok ¾ powierzchni. Z pozostałych gatunków znaczenie gospodarcze mają także: dąb, olsza, buk czy brzoza. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 60 lat. Dominującymi w granicach gminy typami siedliskowymi lasu jest las mieszany świeży i bór mieszany świeży oraz w mniejszym udziale

las mieszany i wilgotny. W zagłębieniach terenu, występują bory bagienne i olsy, a w dolinach cieków i w okolicach źródeł – łągi. Drzewostany charakteryzują się dużym zróżnicowaniem wiekowym.

Grunty leśne, rolne i wody powierzchniowe, wynikając z naturalnego zagospodarowania rozpatrywanego obszaru, stanowią dominującą formę użytkowania w obszarze gminy. Strukturą warunkowaną antropogenicznie są pozostałe tereny, na które składa się sieć osadnicza wyodrębniona przez tereny zabudowy i komunikacji, tworząca mniej lub bardziej rozwinięte przestrzenie miejscowości.

4.11. ŚRODOWISKO NATURALNE

Z punktu widzenia regionalizacji fizycznogeograficznej gmina jest położona w megaregionie: Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji: Niż Środkowoeuropejski, podprowincji: Pojezierze Południowobałtyckie, makroregionie: Pojezierze Południowopomorskie i wchodzącym w jego skład mezoregionie: Równina Gorzowska – mezoregionu fizycznogeograficznego zaliczanego ze względu na typ mezoregionów do sandrów w granicach ostatniego zlodowacenia z jeziorami w regionie nizin i obniżeń, przechodzący od północy w Pojezierze Myśliborskie, od wschodu w Pojezierze Dobiegniewskie, od południa w Kotlinę Gorzowską i od zachodu w Kotlinę Freienwaldzką.

Klimat występujący w gminie to umiarkowany – morski, z udziałem następujących mas powietrza: polarno-morskie – 75%, arktyczne – 16%, polarno-kontynentalne – 7%, zwrotnikowe – 2%.

Ponad 65% powierzchni gminy stanowią lasy Puszczy Gorzowskiej - obszernego kompleksu leśnego o pow. ok 1 tys. km kwadratowych, porastającego równinę sandrową ukształtowaną ok 12 tys. lat temu przez topniejący lodowiec. W centralnej części Puszczy Gorzowskiej znajduje się Gorzowski Park Krajobrazowy - obszar chroniony o niezwykłych walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych. Tereny południowej części Parku zlokalizowane w gminie Kłodawa ujmują łagodną rzeźbę terenu. Niewielkie pagórki wznoszące się na wysokość 50-70 m n.p.m. tylko miejscami mają skłony lekko spadziste. Delikatnie sfalowaną powierzchnię urzekająco urozmaicają potoki i rzeki, które w przeszłości rzeźbiły wąskie, ale dość głębokie doliny. Jeziora na terenie Parku tworzą ciągi, przez które przepływają rzeki. Meandry rzek i urokliwe jeziora, swoją naturalnością i czystością, nadają swoistego piękna i czynią krajobraz Parku szczególnie malowniczym. Roślinność Parku ukształtował klimat atlantycki i kontynentalny: 639 gatunków z 92 rodzin, zawiera wiele elementów flory Pomorskiej i Pasa Wielkich Dolin. Wśród nich znajdują się gatunki objęte ochroną ścisłą np. bluszcz pospolity, widłaki – goździsty i jałowcowaty, paproć o nazwie orlik pospolity, rosiczka okrągłolistna, naparstnica zwyczajna, lilia złotogłów, śnieżyczka przebiśnieg. Prawdziwym ewenementem jest obecność 138 gatunków porostów, organizmów szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, znajdujących w Puszczy Gorzowskiej doskonałe warunki do rozwoju. Większość porostów Parku to gatunki nadrzewne, rosnące na drzewach liściastych i iglastych. Wśród nich nie brakuje gatunków naziemnych i nakamiennych. Około 27,3% gatunków porostów stwierdzonych w Parku uznane są za ginące i zostały ujęte w tzw. „Czerwonej liście porostów zagrożonych w Polsce”. Należy do nich: wabnica kielichowata, płucnica zielonawa i złotlinka jaskrawa. Zachowanie różnogatunkowych i różnowiekowych lasów Puszczy Gorzowskiej, głównie łągów, olsów i grądów, wiąże się z obecnością w Parku pałeczników – skupionego i zielonego, porostów stanowiących pozostałość naturalnej leśnej flory – reliktywów puszczańskich.

Na obszarze Gorzowskiego Parku Krajobrazowego stwierdzono 142 gatunki ptaków, w tym 105 gatunków lęgowych. Wśród nich znajduje się bielik, rybołów, kania czarna i rdzawa oraz orlik krzykliwy i puchacz. Puszczański charakter lasów Parku obfituje w zwierzyinę łowną.

Walory przyrodnicze Puszczy Gorzowskiej są niezwykle wartościowe w skali europejskiej. Dlatego jej znaczny obszar został zaproponowany do włączenia w paneuropejski system ekologiczny – Sieć Natura 2000, zapewniający trwałą egzystencję ginącym ekosystemom oraz gatunkom roślin i zwierząt.

Na obszarze gminy Kłodawa znajdują się rezerваты przyrody:

- Rezerwat krajobrazowo-leśny „Wilanów”, którego główną osobliwością przyrodniczą są okazałych rozmiarów dęby i buki - ich wiek szacuje się na 200 – 300 lat, a obwody pnia od 240 do 450 centymetrów.
- Rezerwat faunistyczny „Rzeka Przyłęczek” - ekosystem leśny ze 100-letnimi bukami położony nad rzeką Przyłęczek, która niesie wody czyste (I klasa czystości) i zimne (latem poniżej 21°C). Rzeka ta jest nie tylko enklawą czystości, ale przede wszystkim miejscem tarliskowym – pstrąga potokowego i głowacza białołetwego.
- Rezerwat krajobrazowo-leśny „Dębina” o pow. 12,18 ha, na którego terenie rozciągają się wspaniałe fragmenty lasów łąkowych. Znajduje się tam najlepiej zachowany w całej Puszczy Gorzowskiej łąk środkowoeuropejski z żywcem bulwkowatym i zdobną przylaszczką pospolitą.

Ponadto występuje 6 pomników przyrody, zgodnie z Rejestrem Pomników Przyrody województwa lubuskiego:

- Głaz narzutowy z napisem gotyckim „Wanschen-1932” w Kłodawie;
- Głaz narzutowy "Obelisk – pomnik leśnika niemieckiego zamordowanego 18 lutego 1923 r." w Kłodawie;
- Kasztanowiec zwyczajny (biały) o obwodzie 410 cm w Różankach;
- Dąb szypułkowy o obwodzie 425 cm w Różankach;
- Dąb szypułkowy o obwodzie 432 cm w Wojcieszycach;
- Buk pospolity o obwodzie 450 cm w Santocznie.

4.12. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

Do podstawowych zadań Gminy Kłodawa zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym należy zapewnienie mieszkańcom dostaw wody oraz gospodarka kanalizacyjna.

Obecnie w imieniu Gminy Kłodawa zadania z zakresu gospodarki wodnej i kanalizacyjnej wykonuje:

- Urząd Gminy Kłodawa - obsługuje północną część gminy, tj. miejscowości Łośno, Rybakowo, Santoczno i Zdroisko;
- Przedsiębiorstwo Kanalizacji i Wodociągów w Gorzowie Wlkp. Sp. z o. o. (dalej: PWiK), obsługuje południową część Gminy, w tym miejscowości: Kłodawa, Chwałęcice, Mironice, Santocko, Różanki i Wojcieszycy.

Dostęp do sieci wodociągowej

Sieć wodociągowa, obsługiwana przez dwóch operatorów, zabezpiecza w 95% potrzeby mieszkańców Gminy. W części północnej Gminy Kłodawa, obsługiwanej przez Urząd Gminy Kłodawa, woda dostarczana jest z dwóch stacji uzdatniania wody, które znajdują się w miejscowościach Łośno i Zdroisko. W południowej części Gminy, którą obsługuje PWiK woda dostarczana jest z ujęcia znajdującego się w Kłodawie.

Większość sieci wodociągowych budowanej od lat 80-tych XX w. jest wykonana z nowoczesnych materiałów typu PCV i PE. Natomiast sieci wybudowane w latach 70-tych XX w. (głównie Kłodawa i Chwałęcice) wymagają wymiany, co sukcesywnie jest realizowane. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi blisko 150 km, w tym ponad 100 km obsługuje PWiK Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp.

Dostęp do sieci kanalizacyjnej

Budowa dużej części sieci kanalizacyjnej została wybudowana w ramach programu realizowanego przez związek celowy gmin MG6 i sfinansowana ze środków Unii Europejskiej. Gmina jako udziałowiec przystąpiła w 2001 r. do Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp., celem delegowania kompetencji gminy w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, wynikających z ustawy o samorządzie gminnym. Dzięki temu kanalizacja wybudowana na terenie Gminy została w 90% zintegrowana z miejską oczyszczalnią i siecią kanalizacji sanitarnej, obsługiwaną przez PWiK w Gorzowie Wlkp.

Z uwagi na ukształtowanie terenu kanalizacja sanitarna oparta jest większości na małych, lokalnych przepompowniach, tłoczących ścieki do sieci grawitacyjnych. Zakres działania PWiK dotyczący kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy pokrywa się w większości z zakresem dostawy wody, a więc jeden operator kompleksowo świadczy usługę odbiorcom. Systematycznie wzrasta długość czynnej sieci kanalizacyjnej, a także objętość ścieków poddawanych oczyszczeniu. Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy wynosi blisko 100 km.

Część gminy (miejscowości Santoczno, Zdroisko, Rybakowo, Łośno oraz Mironice) nie posiada zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, a następnie odwożone do punktu zlewnego w Różankach, skąd tłoczone są do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Obecnie ok 1743 gospodarstwa gromadzą ścieki w zbiornikach bezodpływowych. Ponadto na terenie gminy wybudowano ponad 230 przydomowych oczyszczalni ścieków, z których korzysta ok 660 mieszkańców.

Na przestrzeni lat 2014-2022 wzrósł odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej na obszarze Gminy Kłodawa. Znacząco też wzrosła liczba gospodarstw domowych przyłączonych do sieci kanalizacyjnej. Widać zatem wyraźny postęp w zakresie poprawy wskaźników dostępności do sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.

Tabela 14. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gazowej

Gmina	2015	2021
Gmina Kłodawa		
Wodociągi	98,7	99
kanalizacja	62,3	70,8
gaz	39,2	51,5
Powiat Gorzowski		
Wodociągi	92,2	93,6
kanalizacja	64,5	71,7
gaz	39,2	55,4
Lubuskie		
Wodociągi	94,4	94,8
kanalizacja	72,7	74,9

gaz

51,9

56,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych

Dostęp do sieci gazowej

Gmina Kłodawa charakteryzuje się nieco mniejszą w stosunku do województwa lubuskiego (53,3%) dostępnością do sieci gazowej. Łączna długość sieci gazowej średniego ciśnienia na terenie gminy to ponad 70 km (stan na XII/2022). Administratorem tej sieci jest EWE Energia Sp. z o.o.

Z gazociągu korzystają mieszkańcy następujących miejscowości:

- Kłodawa: 755 przyłączy
- Chwałęcice: 252 przyłączy
- Różanki: 134 przyłączy
- Santocko: 98 przyłączy
- Wojcieszycy: 40 przyłączy

4.13. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Układ transportowy w gminie Kłodawa tworzą m.in. drogi przebiegające przez teren gminy Kłodawa, w tym:

- droga ekspresowa S3 – długość na terenie gminy 6 km, wzdłuż granicy z Gminą Lubiszyn, na osi północ-południe
- droga krajowa nr 22 (DK22) – droga krajowa o długości około 460 km prowadząca od przejścia granicznego do Rosji w Grzechotkach do przejścia granicznego do Niemiec w Kostrzynie (długość na terenie gminy 11,68 km). Droga przebiega na osi wschód-zachód wzdłuż granicy z Gminą Santok.
- droga wojewódzka nr 151 (DW151) o długości 136 km łącząca Świdwin z Gorzowem Wielkopolskim (długość na terenie gminy 11,06 km). Przebiega przez obszar gminy, w tym przez Kłodawę na osi północ-południe.

Ponadto istnieje sieć dróg o znaczeniu lokalnym, w tym: drogi powiatowe o łącznej długości na terenie gminy – 65,47 km. Drogi te ze względu na swój stan techniczny w dużej części wymagają remontów. Na terenie Gminy znajdują się następujące drogi powiatowe:

- 1404F Wojcieszycy - Różanki - Janczewo,
- 1405F od DW 151 - Łośno - Źdroisko - Czechów,
- 1406F Kłodawa - Wojcieszycy - Wawrów,
- 1407F Santoczno - Wielisławice - Bronowice,
- 1408F droga przez miejscowość Rybakowo (ul. Lipowa),
- 1409F Gorzów Wlkp. - Chwałęcice - Kłodawa,
- 1410F Witnica - Lubno - Marwice - Kłodawa,
- 1411F Łośno - Różanki,
- 1417F Santocko (od skrzyżowania z ul. Parkową) - Gorzów Wlkp. (do granicy z miastem).

Drogi gminne (publiczne oraz wewnętrzne) stanowią głównie uzupełnienie sieci drogowej o funkcji lokalnej lub dojazdowej. Drogi gminne w większości posiadają nawierzchnię bitumiczną. Drogi wewnętrzne posiadają nawierzchnie asfaltowe, brukowe, tłuczniowe lub żwirowe.

Ponadto na terenie gminy Kłodawa istnieje ponad 18 km ścieżek rowerowych. W latach 2018-2022 zostały oddane do użytku następujące odcinki ścieżek rowerowych:

- Kłodawa – Chwałęcice (wzdłuż drogi powiatowej 1409F) o długości 1 649,35 mb
- Kłodawa (wokół jezior) – 1 704 mb
- Kłodawa – Santocko – 3 003,85 mb
- Kłodawa – Wojcieszyce – 4 473,11 mb.

Funkcjonuje również sieć szlaków turystycznych, w tym: rowerowych, pieszych, kajakowych, konnych. W ramach porozumienia komunalnego funkcjonuje komunikacja z Gorzowa Wlkp. do Chwałęcic, obsługiwana przez MZK w Gorzowie Wlkp. Sp. z o.o. w ramach linii 111. Pozostała część gminy obsługiwana jest przez PKS Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp. w ramach umowy zawartej z gminą. Kursy odbywają się na kilku liniach:

- linia: Gorzów – Różanki Szklarnia – Różanki – Wojcieszyce
- linia: Gorzów – Kłodawa – Mironice – Santocko
- linia: Gorzów – Różanki Szklarnia – Różanki – Zdroisko – Santoczno – Rybakowo – Lipy – Łośno – Kłodawa
- linia (szkolna): Kłodawa – Mironice – Santocko
- linia (szkolna): Różanki – Wojcieszyce – Różanki Szklarnia – Zdroisko – Rybakowo – Santoczno
- linia (szkolna): Kłodawa – Chwałęcice – Łośno.

Wspomnieć tu należy, iż w ramach porozumienia pomiędzy miastami i gminami Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wlkp. (łącznie z Gminą Kłodawa 10 samorządów) Gmina Kłodawa wyraziła wolę współdziałania w zakresie opracowania „Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego”.

4.14. GOSPODARKA ODPADAMI

Na obszarze Gminy Kłodawa podmiotem odpowiedzialnym za gospodarkę odpadami jest Związek Celowy Gmin MG6, który realizuje powierzone mu przez gminy członkowskie zadania. Działania podejmowane przez związek obejmują miasto Gorzów Wlkp. oraz gminy wiejskie: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok. Obszar działania Związku został podzielony na trzy sektory gospodarki odpadami. Gmina Kłodawa znajduje się w sektorze I, składającym się z gmin wiejskich.

Związek Celowy Gmin MG-6 w lutym 2020 r. uchwalił jednolity regulamin utrzymania czystości i porządku dla gmin członkowskich Związku w zakresie odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych.

Zgodnie z przyjętym regulaminem, właściciele nieruchomości zamieszkałych, na których powstają odpady komunalne, zapewniają utrzymanie czystości i porządku na terenie nieruchomości poprzez selektywne zbieranie i przekazywanie do zagospodarowania, na zasadach określonych w niniejszym Regulaminie, następujących rodzajów odpadów komunalnych:

- 1) papier
- 2) szkło

- 3) tworzywa sztuczne
- 4) opakowania wielomateriałowe
- 5) metale
- 6) bioodpady
- 7) odpady niebezpieczne
- 8) przeterminowane leki, chemikalia
- 9) zużyta odzież i tekstylia
- 10) zużyte baterie i akumulatory
- 11) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny
- 12) meble i inne odpady wielkogabarytowe
- 13) odpady budowlane i rozbiórkowe, pochodzące z remontów przeprowadzanych we własnym zakresie
- 14) zużyte opony
- 15) odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek.

W 2022 roku na terenie całego Związku Celowego Gmin MG-6 funkcjonował system pięciu frakcji: odpady zmieszane, odpady biodegradowalne, tworzywa sztuczne i metale, papier, szkło.

Na obszarze Gminy Kłodawa w 2022 r. zebrano łącznie 4.420,8611 [Mg], z czego ponad 2.213 [Mg] to odpady zmieszane. Struktura odpadów zebranych na terenie obsługiwanych przez ZCG wygląda następująco: odpady zmieszane 59%, odpady BIO 18%, tworzywa sztuczne i metale 7%, odpady wielkogabarytowe 6%, szkło 4%, papier 4%, pozostałe (np. leki, opony, odpady budowlane) 2%. Gmina Kłodawa w 2022r. osiągnęła wymagany ustawo (min.25%) poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych (32,86%).

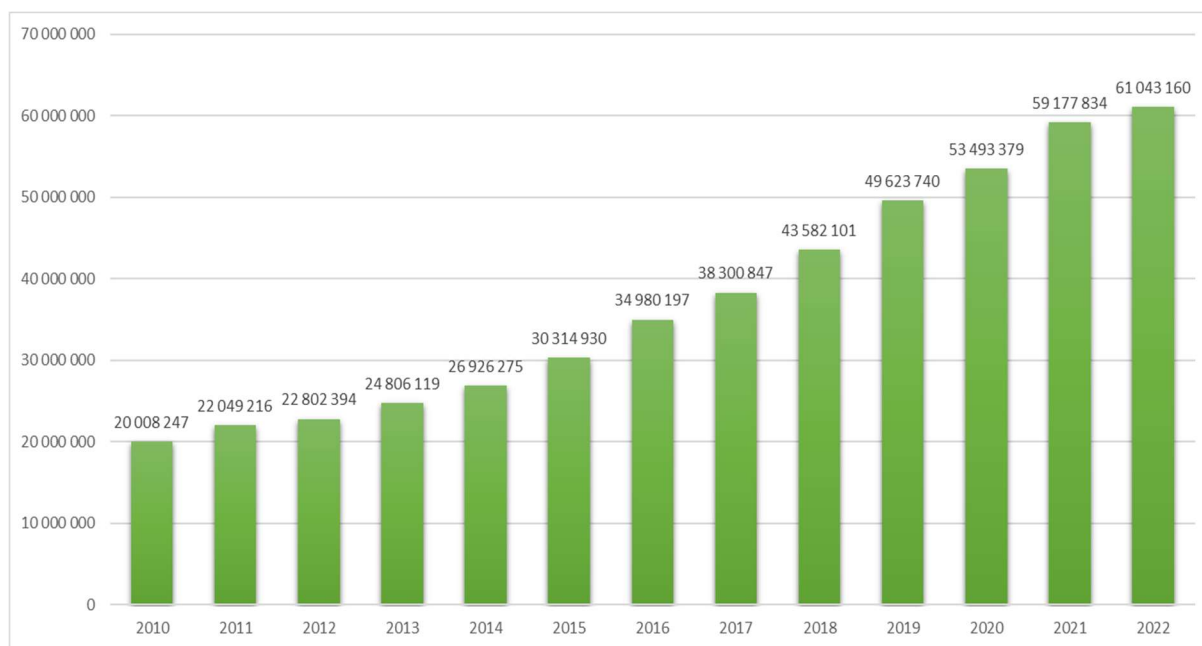
4.15. FINANSE GMINY

Z punktu widzenia możliwości realizacji celów każdej strategii znaczenie ma sytuacja finansowa podmiotów i głównych aktorów odpowiedzialnych za jej wdrażanie. Dlatego zasadna jest analiza finansów jednostki samorządu terytorialnego oraz zdiagnozowania najważniejszych tendencji ekonomicznych.

Dochody budżetu gminy obejmują: dochody z różnych źródeł oddanych w całości do dyspozycji gminy na podstawie regulacji prawnych, wraz z subwencjami i dotacjami z budżetu państwa oraz środkami na dofinansowanie zadań z budżetu Unii Europejskiej. Dochody gminy Kłodawa w badanym okresie wykazują tendencję wzrostową. W 2010 r. dochody budżetu gminy wynosiły ok 20 mln złotych, a trzynaście lat później ok 61 mln złotych. Wynika to ze wzrostu dochodów z tytułu podatków od osób fizycznych, osób prawnych oraz opłat lokalnych, a także wzrostu subwencji z budżetu państwa. Podobną tendencję zauważa się także w przypadku pozostałych gmin na terenie Powiatu Gorzowskiego, choć ewidentnie występują różnice w zakresie dynamiki wzrostu dochodów. Podkreślić należy, że od roku 2010 rokrocznie odnotowano wysoki wzrost dochodów Gminy Kłodawa.

Rysunek 7. Dochody ogółem Gminy Kłodawa w latach 2010-2022

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Poniżej przedstawiono strukturę dochodów Gminy Kłodawa na przestrzeni ostatnich lat. Analiza tych danych wykazuje, że najważniejszych źródłem dochodów są przede wszystkim subwencje (w tym subwencja oświatowa), dotacje z budżetu państwa oraz dochody własne od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem.

Tabela 14. Struktura dochodów Gminy Kłodawa

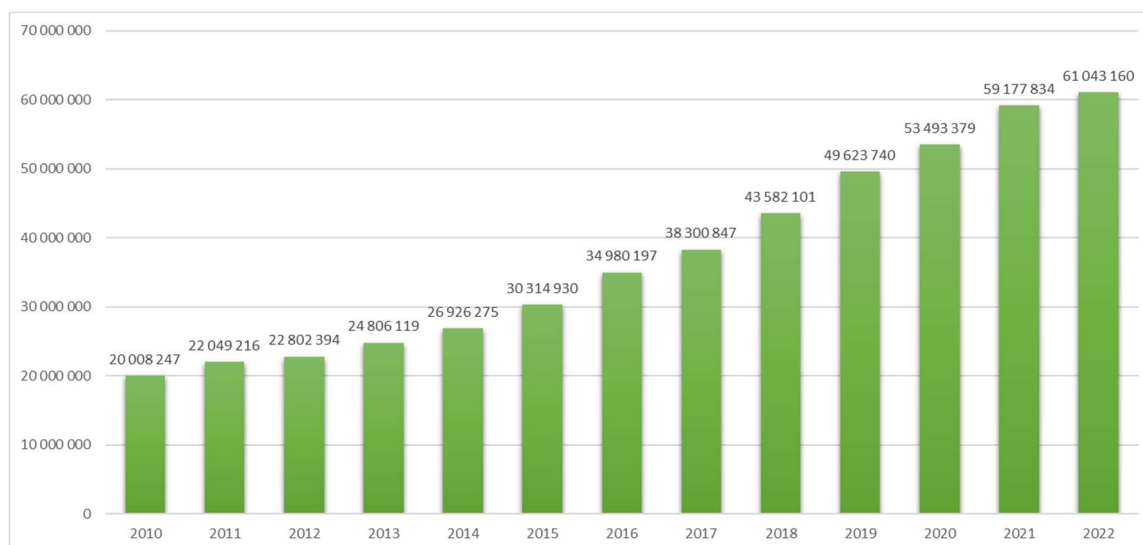
Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033

Dział	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	43 582 100,59	49 623 739,70	53 493 378,99	59 177 834,07	61 043 160,03
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	268 990,58	196 811,06	613 778,36	651 811,23	3 635 398,20
Dział 600 - Transport i łączność	462 723,56	598 679,55	270 421,64	28 016,67	115,98
Dział 630 – Turystyka	1 032 622,89	1 099 775,89	630 996,38	1 362 796,71	226 857,55
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	431 285,65	773 674,35	656 221,88	1 125 122,92	915 776,55
Dział 710 - Działalność usługowa	34 403,94	31 293,10	34 108,58	30 276,50	57 235,56
Dział 720 – Informatyka	0	0	149 520,00	54,00	-
Dział 750 - Administracja publiczna	426 531,90	155 228,17	142 866,34	203 465,96	279 671,35
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państw.	80 920,95	78 197,53	72 184,15	1 740,00	1 792,97
Dział 752 - Obrona narodowa	3 500,00	4 000,00	2 500,00	2 500,00	-
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	217 669,06	149 327,57	38 569,77	829,97	44 656,24
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	21 078 259,95	24 200 670,32	23 421 021,76	26 509 570,04	27 791 834,47
Dział 758 - Różne rozliczenia	7 919 221,32	8 577 407,48	10 920 295,65	11 838 872,31	11 232 490,50
Dział 801 - Oświata i wychowanie	806 886,93	1 276 891,87	938 218,67	1 576 290,30	1 091 052,53
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0	24 740,00	0	34 008	-
Dział 852 - Pomoc społeczna	947 287,01	950 195,82	822 174,01	691 168,51	1 107 286,53
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	422 946,80	0	253 007,36	161 201,83	3 539 741,11
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	90 111,40	69 824,86	65 169,50	61 402,06	55 024,81
Dział 855 – Rodzina	8 592 247,56	11 035 254,23	14 340 418,39	14 835 452,07	8 645 397,58
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środow.	53 061,70	59 352,98	14 304,40	20 921,4	330 163,65
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	660 751,38	340 529,15	105 944,13	42 333,59	2 032 717,18
Dział 926 - Kultura fizyczna	52 678,01	1 885,77	1 658,02	0,00	55 947,27
dotacje celowe z budżetu państwa	7 899 323,00	8 541 434,00	13 837 666,29	18 213 586,63	14 026 566,98

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Wydatki z budżetu Gminy Kłodawa utrzymywały trend wzrostowy od 2010 r., przy czym w latach 2015-2022 wydatki wzrosły o ok. 37,7 mln zł. Wykres znajdujący się poniżej przedstawia szczegółowe zestawienie wydatków budżetu Gminy Kłodawa w latach 2010 – 2022.

Rysunek 8. Wydatki budżetu Gminy Kłodawa w latach 2010 – 2022

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Struktura wydatków Gminy Kłodawa pokazuje, że duża ich część to tzw. sztywne wydatki związane przede wszystkim z funkcjonowaniem oświaty i pomocy społecznej. Obszary te stanowią znaczącą część kosztów funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego. Podkreślić też należy, że w rozpatrywanym okresie Gmina odnotowała niemal dwukrotny wzrost liczby mieszkańców.

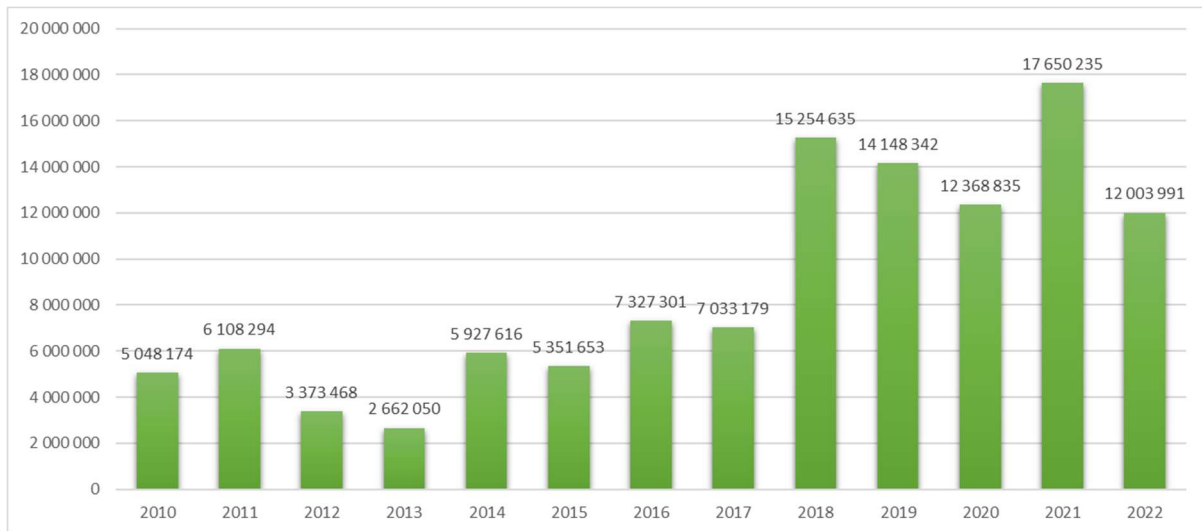
Tabela 155. Struktura wydatków budżetu Gminy Kłodawa

Dział	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	46 543 825,11	50 310 695,22	52 024 809,65	60 460 523,93	58 351 658,47
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	773 138,04	607 188,31	883 986,40	1 512 675,71	4 869 187,23
Dział 600 - Transport i łączność	6 119 652,10	5 569 703,98	5 232 558,61	4 706 167,25	4 108 313,32
Dział 630 - Turystyka	1 642 132,66	3 358 914,06	515 040,26	1 775 427,68	175 519,03
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	386 536,96	1 068 031,14	225 593,87	462 492,39	257 737,38
Dział 710 - Działalność usługowa	295 084,80	231 210,84	194 878,78	145 466,30	179 499,92
Dział 720 - Informatyka	0	0	152 216,77	54,00	0,00
Dział 750 - Administracja publiczna	4 453 463,32	4 301 781,13	4 679 817,39	4 781 897,46	7 100 918,32
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państw.	80 920,95	78 197,53	72 184,15	1 740,00	1 792,97
Dział 752 - Obrona narodowa	3 500,00	4 000,00	2 500,00	2 500,00	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	1 977 934,15	652 411,09	657 752,98	599 524,78	592 057,22
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	61 623,35	114 111,23	45 393,23	73 545,63	410 172,08
Dział 758 - Różne rozliczenia	0	401,19	0	0,00	0,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	11 292 122,58	11 795 260,66	16 074 706,10	21 491 642,08	17 762 943,58
Dział 851 - Ochrona zdrowia	554 807,86	229 731,97	176 675,02	250 858,73	262 631,24
Dział 852 - Pomoc społeczna	2 007 639,60	2 251 570,49	2 404 850,32	2 481 273,86	3 263 219,88
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	283 344,12	123 649,45	300 712,17	151 141,45	3 202 631,19
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	133 819,25	114 691,07	114 251,87	116 562,57	113 431,01
Dział 855 - Rodzina	8 719 419,95	11 234 212,82	15 908 590,49	17 261 861,80	8 956 037,83
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 452 722,75	1 913 233,06	2 041 861,80	2 563 465,19	1 842 088,89
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	5 920 373,87	6 428 763,32	1 867 093,90	1 763 164,04	4 004 361,41
Dział 926 - Kultura fizyczna	385 588,80	233 631,88	474 145,54	319 063,01	1 249 115,97

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Rozwój gminy oparty jest o rozbudowę infrastruktury publicznej. Dlatego istotne znaczenie ma zdolność jednostki do finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych. Największe wydatki majątkowe gmina poniosła w 2021 r. – 17 650 235 złotych.

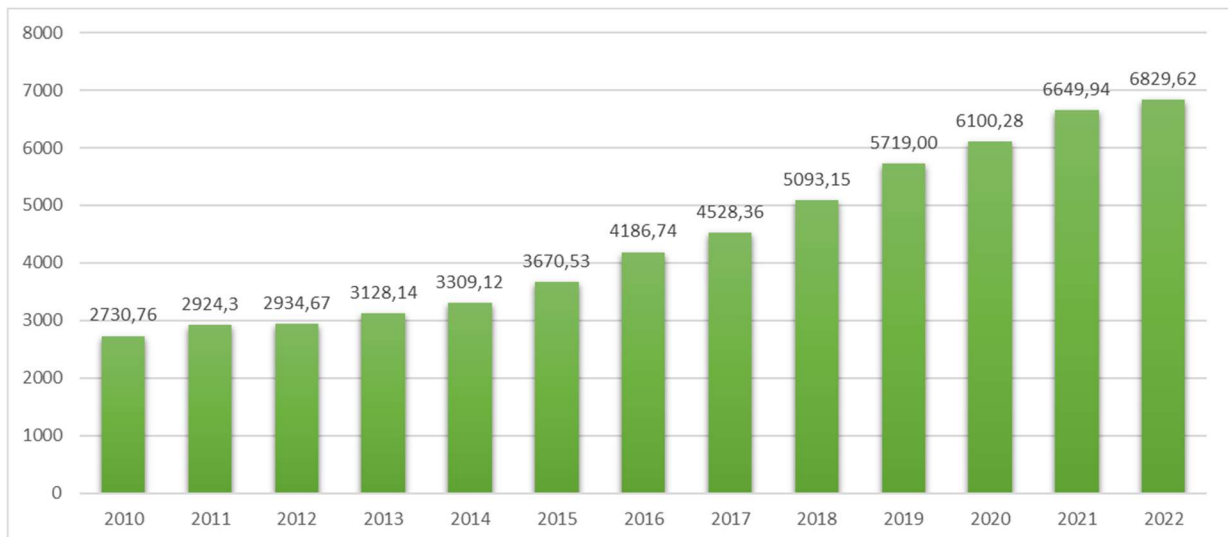
Rysunek 9. Wydatki majątkowe Gminy Kłodawa

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Analizując finanse Gminy Kłodawa należy również zwrócić uwagę na dochody danej jednostki terytorialnej w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Od 2010 r. dochody te stale rosną. W 2010 r. wynosiły 2 730,76 złotych. Niniejsza analiza również wykazuje utrzymywanie się tego wskaźnika na podobnym poziomie w okresie 2011-2013, co zapewne wynikało z ogólnego spowolnienia rozwoju gospodarczego kraju, następnie wskaźnik ten stale rośnie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 r. dochody Gminy Kłodawa w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 6 829,62 złotych.

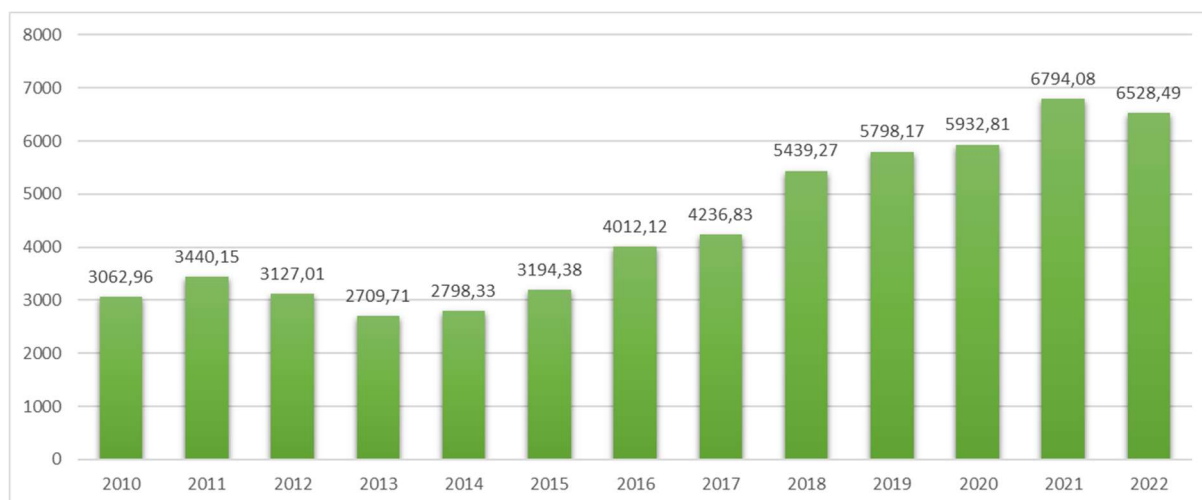
Rysunek 10. Dochody Gminy Kłodawa w przeliczeniu na mieszkańca

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Wydatki budżetu Gminy Kłodawa na jednego mieszkańca także systematycznie rosną. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze w okresie 11 lat wzrosły o około 4 tys. zł. Szczegółowe zestawienie zawiera wykres znajdujący się poniżej.

Rysunek 11. Wydatki budżetu Gminy Kłodawa w przeliczeniu na jednego mieszkańca (lata 2010-2022)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na terenie gminy uprawnione podmioty korzystają z dofinansowania zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych ze środków unijnych. Największą liczbę umów o dofinansowanie na terenie gminy podpisano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020. Beneficjenci sięgali jednak także po dofinansowanie z programów krajowych.

5. ZGODNOŚĆ REALIZACJI CELÓW STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI

W przypadku sporządzania Strategii Rozwoju Gminy konieczne jest odwoływanie się do innych dokumentów planistycznych, również tych znajdujących się na wyższych szczeblach. Strategia Rozwoju powinien zapewniać spójność i komplementarność zadań i priorytetów z tymi, które zostały zawarte w dokumentach opracowywanych na różnych poziomach.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze Gminy Kłodawa. Są one również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

Główny cel Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 to „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe:

- Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
- Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
- Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju

regionalnego, odpowiednich strategii ponadregionalnych, a także cele i kierunki koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Strategia Rozwoju Gminy uwzględnia cele strategii rozwoju województwa, krajowej strategii rozwoju regionalnego, a także odpowiednich strategii ponadregionalnych.

Tabela 166. Spójność kierunków rozwoju Gminy Kłodawa z celami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033
<p>Cel strategiczny I. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna</p> <p>IV.4. Wzmocnienie sektora B+R oraz mechanizmów transferu innowacji, szczególnie w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji</p> <p>1.2. Rozwój zielonej gospodarki, w tym energetyki przyjaznej środowisku</p> <p>1.3. Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy</p> <p>1.4. Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu</p> <p>1.5. Rozwój konkurencyjnego sektora przedsiębiorstw i wsparcie reindustrializacji</p> <p>1.6. Rozwój potencjału turystycznego</p> <p>1.7. Konkurencyjne i ekologiczne rolnictwo oraz rozwój produktów regionalnych</p>	<p>Cel strategiczny I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP, powiązana ze skutecznym systemem edukacji</p> <p>I.1 Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Kłodawa</p> <p>I.2 Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Kłodawa</p> <p>Cel strategiczny II: Poprawa jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów</p> <p>II.2 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</p> <p>II.3 Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy</p> <p>IV: Wysoka atrakcyjność gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego</p> <p>IV.2 Rozwój turystyki</p>
<p>Cel strategiczny 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi</p> <p>2.1. Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi</p> <p>2.2. Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów</p> <p>2.3. Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia</p> <p>2.4. Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego</p> <p>2.5. Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnianie i promocja sportu</p> <p>2.6. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej</p>	<p>I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP, powiązana ze skutecznym systemem edukacji</p> <p>I.1 Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Kłodawa</p> <p>I.2 Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Kłodawa</p> <p>III: Sprawny i efektywny system usług publicznych, warunkujący odpowiednią jakość życia i pracy mieszkańców</p> <p>III.4. Rozwój sprzyjający wyłączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców</p> <p>IV: Wysoka atrakcyjność gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego</p> <p>IV.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego w Gminie Kłodawa</p> <p>IV.2 Rozwój turystyki</p> <p>IV.3 Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej</p> <p>IV.4 Wzmocnienie promocji i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację</p>
<p>Cel strategiczny 3. Integracja przestrzenna regionu</p> <p>3.1. Modernizacja oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej i transportu zbiorowego</p> <p>3.2. Wzmocnienie dostępności infrastruktury</p>	<p>I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP, powiązana ze skutecznym systemem edukacji</p> <p>I.2 Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Kłodawa</p>

<p>teleinformatycznej</p> <p>3.3. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego i publicznego</p> <p>3.4. Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu</p> <p>3.5. Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi</p> <p>3.6. Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych miast średnich i lokalnych ośrodków miejskich</p> <p>3.7. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich</p>	<p>III: Sprawny i efektywny system usług publicznych, warunkujący odpowiednią jakość życia i pracy mieszkańców</p> <p>III.1 Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej</p> <p>III.2 Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy</p> <p>III.3 Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym</p>
<p>Cel strategiczny 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę</p> <p>4.1. Efektywna współpraca międzyregionalna i transgraniczna</p> <p>4.2. Atrakcyjny wizerunek i rozpoznawalna marka województwa</p> <p>4.3. Wysoka sprawność działania administracji publicznej i instytucji regionalnych oraz współdziałanie na rzecz rozwoju regionu</p> <p>4.4. Wzmocnienie roli i integracja systemów zarządzania strategicznego oraz planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym</p> <p>4.5. Rozwój e-usług i kompetencji cyfrowych społeczeństwa</p>	<p>I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP, powiązana ze skutecznym systemem edukacji</p> <p>I.2 Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Kłodawa</p> <p>II: Poprawa jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów</p> <p>II.1. Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne</p> <p>IV: Wysoka atrakcyjność gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego</p> <p>IV.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego</p> <p>IV.2 Rozwój turystyki</p> <p>IV.3 Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej</p> <p>IV.4 Wzmocnienie promocji i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację</p>

Źródło: opracowanie własne

Podkreślić należy, że okres realizacji perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027 przypada na okres aż do 2030r., co wynika z zasady n+3. Jest to zasada odnosząca się do okresu programowania Unii Europejskiej, która określa dodatkowy okres na realizację i rozliczenie projektów i programów współfinansowanych z Funduszy Europejskich.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego określa również Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), do których w szczególnym stopniu należy kierować interwencję publiczną obejmującą finansowane z różnych źródeł inwestycje (w tym gospodarcze, infrastrukturalne i zasoby ludzkie). Gmina Kłodawa została zaliczona do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego, jako jednego z obszarów strategicznej interwencji w województwie lubuskim.

6. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju.

Nazwa SWOT to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats):

- **STRENGTHS**, czyli silne strony,
- **WEAKNESSES**, czyli słabe strony,
- **OPPORTUNITIES**, czyli szanse,
- **THREATS**, czyli zagrożenia.

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten dokonuje się również według innego kryterium, co pozwala zidentyfikować: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli słabe strony i zagrożenia.

Informacje wykorzystane w przeprowadzonej analizie pochodziły z: wniosków zawartych w Diagnozie sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kłodawa, danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Gminy Kłodawa, a także wyników badań ankietowych.

6.1. Analiza SWOT – silne i słabe strony

Tabela 17. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie gminy w zasięgu miasta Gorzowa Wlkp., warunkujące możliwości korzystania z dóbr i usług oferowanych przez miasto • Dobre połączenie komunikacyjne – dostęp do drogi ekspresowej S-3 oraz drogi krajowej nr 22 • Atrakcyjność gminy wynikająca z dużej powierzchni obszarów zielonych oraz licznych jezior • Aktywność samorządu w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • Aktywne działania w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych i udział w projektach z zakresu ochrony środowiska • Czyste środowisko (brak dużego przemysłu, przestrzeganie norm środowiskowych) • Rozwinięta infrastruktura techniczna • Dobra jakość dróg gminnych • Rozwinięta baza oświatowa • Dobre warunki dla rozwoju turystyki • Wysoka aktywność społeczna w zakresie sportu i rekreacji, realizowana poprzez działalność klubów i stowarzyszeń • Dogodny dostęp do sektora usług i rozrywki dla mieszkańców gminy – prężnie działające w tym 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca jakość infrastruktury drogowej, w szczególności dróg powiatowych i wojewódzkich • Niedostateczna sieć melioracyjna i retencyjna • Brak sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwach położonych na północy gminy • Szybki przyrost terenów mieszkaniowych powodujący konieczność rozwoju sieci drogowej i rozbudowy infrastruktury technicznej • Ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych • Niewystarczająca infrastruktura (ścieżki piesze, rowerowe, oświetlenie) • Brak jednostek świadczących specjalistyczną opiekę dla seniorów • Niewystarczająca baza noclegowo-gastronomiczna • Wysokie koszty związane z gospodarką odpadami • Występowanie barier architektonicznych na terenie gminy • Zły stan budynków komunalnych • Brak pełnej dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w budynkach użyteczności publicznej • Zanik tradycyjnych zawodów i rzemiosła • Niewystarczająca liczba atrakcyjnych zarobkowo

zakresie gminne instytucje kultury <ul style="list-style-type: none"> • Dogodna sieć komunikacji publicznej • Relatywnie niski poziom bezrobocia • Duża aktywność obywatelska Mieszkańców 	miejsc prac <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone możliwości prawno-finansowe realizacji zadań inwestycyjnych
--	---

Źródło: opracowanie własne

6.2. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia

Tabela 18. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji ze środków Unii Europejskiej • Możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć inwestycyjnych oraz społecznych z programów krajowych • Napływ nowych mieszkańców poszukujących atrakcyjnie położonych nieruchomości z dobrym dostępem do ośrodka miejskiego • Rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej • Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze gminy • Rozwój budownictwa mieszkalnego, a w szczególności jednorodzinne • Rozwój sieci światłowodowej • Rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej • Rozbudowa sieci gazowej, kanalizacyjnej, wodociągowej • Przynależność Gminy do związków i stowarzyszeń międzygminnych, których celem są działania na rzecz rozwoju regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • Biurokracja związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na inwestycje • Ograniczone możliwości finansowania zadań inwestycyjnych • Procesy demograficzne związane ze starzejącym się społeczeństwem • Odpyły młodych mieszkańców poszukujących wyższej jakości edukacji i możliwości zatrudnienia • Postępujące zmiany klimatu skutkujące m.in. anomaliami pogodowymi np. suszą • Wykluczenie społeczne oraz cyfrowe osób starszych • Niepewna sytuacja gospodarcza kraju i państw Unii Europejskiej • Częste zmiany przepisów prawnych • Zwiększający się zakres zadań własnych gminy przy braku wsparcia finansowego z budżetu państwa • Silna konkurencja gmin sąsiednich jako miejsc lokalizacji inwestycji i zamieszkania

Źródło: opracowanie własne

7. WIZJA I MISJA I CEL NADRZĘDNY

7.1. WIZJA GMINY KŁODAWA

Wizja rozwoju Gminy Kłodawa stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie do 2033 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała gmina rozumiana jako wspólnota mieszkańców tj. władze samorządowe, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, partnerzy i instytucje, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu.

Wizja to pewne modelowe ujęcie gminy, które musi odzwierciedlać ambicje ogółu jej mieszkańców. Wizja powinna odpowiadać na pytania: Jak widzimy naszą Gminę? Czego chcemy, czego oczekujemy? Jak chcemy, aby nas postrzegano? Czego potrzebują mieszkańcy?

Gmina Kłodawa w pełni korzysta ze swojego położenia w aglomeracji gorzowskiej, przy drodze ekspresowej S-3 oraz drodze Krajowej DK22, z podstrefą Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, jak również z walorów środowiska naturalnego na obszarze Gminy. Położenie na terenie Gorzowskiego Parku Krajobrazowego oraz dobre warunki do turystyki i rekreacji, ciekawa zróżnicowana oferta w tym zakresie oraz infrastruktura przyciągają turystów oraz mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego, prowadzących aktywny tryb życia, uprawiających sport i rekreację. Warunki te przyczyniają się do znakomych warunków zamieszkania w podmiejskich osiedlach na terenie gminnych sołectw. Rozwija się konkurencyjna gospodarka lokalna oparta na mikro i małych przedsiębiorstwach usługowych i produkcyjnych, powiązana z efektywnym systemem edukacyjnym. Naturalne położenie w sąsiedztwie miasta wojewódzkiego sprawia, iż Gorzów Wlkp. stanowi naturalne zaplecze zatrudnienia dla mieszkańców, a także bazę edukacji ponadpodstawowej i zawodowej, co przyczynia się do wysokich kompetencji zawodowych mieszkańców Gminy. Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne, aktywna współpraca samorządów w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego, Powiatu Gorzowskiego, Województwa Lubuskiego i innych struktur, przedstawicieli sektora biznesu i organizacji pozarządowych zapewniają wysoką jakość i dostępność usług publicznych. Gmina Kłodawa jest miejscem przyjaznym i atrakcyjnym do życia, dla mieszkańców oraz migrantów z terenów aglomeracji miejskiej.

Zatem wizja Gminy Kłodawa brzmi następująco:

**KŁODAWA to przyjazna mieszkańcom i środowisku
gmina, wspierająca lokalną aktywność,
dbająca o dziedzictwo naturalne oraz atrakcyjna
dla turystów i otwarta dla inwestorów**

i stanowi element mający motywować władze i mieszkańców gminy do realizacji planu strategicznego.

7.2. MISJA ROZWOJU GMINY KŁODAWA

Misja jako nadrzędny cel funkcjonowania, jest krótkim, syntetycznym określeniem docelowego kierunku rozwoju ze sprecyzowaniem nadrzędnych wartości, które będą przestrzegane. Misja przybiera postać rozwiniętego zdania zapowiadającego ogólny trend rozwojowy, zgodny z oczekiwaniami wszystkich zainteresowanych podmiotów, a zwłaszcza mieszkańców danego obszaru.

Misja jest rozwinięciem wizji i służy określeniu tego, co w wyniku realizacji Strategii Rozwoju uzyskają mieszkańcy. Zapewnia, iż rozwój będzie służył rzeczywistym oczekiwaniom społecznym. Misja w sposób dokładny definiuje charakter gminy a przede wszystkim wskazuje jej atuty. W trakcie prac nad strategią uzgodniono następujące brzmienie misji:

**Gmina Kłodawa – miejscem równowagi pomiędzy
rozwojem gospodarczym, a odpoczynkiem
i aktywnym spędzaniem czasu wolnego blisko natury,
jak również przyjazna dla mieszkańców
i każdego kto chciałby tu mieszkać,
pracować, inwestować i odpoczywać.**

7.3. CEL NADRZĘDNY

Cel nadrzędny wyznacza podstawowe kryteria oceny procesów rozwojowych. Ważne, aby wskazywał na te efekty procesu rozwojowego, które są autentycznie najważniejsze dla lokalnej społeczności. Jednocześnie istotne jest, by były to wyniki możliwe mierzalne, pozwalające na późniejszą ocenę osiągniętych rezultatów.

Cel nadrzędny brzmi następująco: **Zrównoważony rozwój, wysoka jakość i stabilizacja życia oraz satysfakcja mieszkańców.**

8. PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA NA LATA 2023-2033.

Priorytety wyszczególnione w Strategii Rozwoju wynikają z przyjętej wizji rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033 i zdefiniowanych wyzwań rozwojowych. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za najważniejsze. Wyodrębniono 4 obszary priorytetowe, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

- Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja.
- Obszar 2. Efektywne zarządzanie rozwojem gminy
- Obszar 3. Wysoka jakość życia mieszkańców.
- Obszar 4. Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego.

Dla każdego z powyższych obszarów priorytetowych sformułowany został cel strategiczny z którego z kolei wynikają cele operacyjne. Dla ich realizacji wyszczególniono natomiast kierunki interwencji – kluczowe zadania. Należy je traktować jako otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne priorytety i ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Kłodawa.

Ponadto, dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju stworzono listę wskaźników. Wskaźniki te są przydatne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu i ewaluacji dokumentu. Lista mierników stanowi podstawową propozycję, która podczas prowadzenia procesów przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana – zgodnie z potrzebami.

Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja	Obszar 2. Efektywne zarządzanie rozwojem gminy	Obszar 3. Wysoka jakość życia mieszkańców	Obszar 4. Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego
Cel nadrzędny: Zrównoważony rozwój, wysoka jakość i stabilizacja życia oraz satysfakcja mieszkańców			
Cel strategiczny I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP, powiązana ze skutecznym systemem edukacji	Cel strategiczny II: Poprawa jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów	Cel strategiczny III: Sprawny i efektywny system usług publicznych, warunkujący odpowiednią jakość życia i pracy mieszkańców	Cel strategiczny IV: Wysoka atrakcyjność gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego
<p>Cel operacyjny I.1 Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Kłodawa</p> <p>Cel operacyjny I.2 Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Kłodawa</p>	<p>Cel operacyjny II.1 Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne</p> <p>Cel operacyjny II.2 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</p> <p>Cel operacyjny II.3 Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy</p>	<p>Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej</p> <p>Cel operacyjny III.2 Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy</p> <p>Cel operacyjny III.3 Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym</p> <p>Cel operacyjny III.4 Rozwój sprzyjający wyłączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców.</p>	<p>Cel operacyjny IV.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego w Gminie Kłodawa</p> <p>Cel operacyjny IV.2 Rozwój turystyki</p> <p>Cel operacyjny IV.3 Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej</p> <p>Cel operacyjny IV.4 Wzmocnienie promocji i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację</p>

8.1. OBSZAR 1. NOWOCZESNA GOSPODARKA I EDUKACJA

Cel strategiczny I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP, powiązana ze skutecznym systemem edukacji.

8.1.1. CEL OPERACYJNY I.1 ROZWÓJ POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO DZIECI, MŁODZIEŻY I OSÓB DOROSŁYCH Z GMINY KŁODAWA

Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa szczególnie nacisk kładzie na rozwój edukacji rozumianej jako oferty publicznej dla wszystkich mieszkańców Gminy – bez względu na wiek, status społeczny, zawodowy itp.

Głównym wyzwaniem w tej sferze jest zapewnienie wysokiej jakości oraz nowoczesnej, odpowiadającej na zmiany zachodzące w otoczeniu, oferty edukacyjnej.

Jakość edukacji uzależniona jest w głównej mierze od zdolności i kreacji kadry nauczycielskiej. Ośrodki edukacyjne zlokalizowane na terenie Gminy Kłodawa są w dobrym stanie technicznym i nie wymagają dużych nakładów finansowych. Konieczne jest systematyczne doposażanie placówek w narzędzia cyfrowe oraz nowoczesne pomoce dydaktyczne. Ponadto w związku z dużym napływem nowych mieszkańców i wzrostem liczby dzieci w wieku szkolnym, planuje się w najbliższych latach rozbudowę Szkoły Podstawowej w Kłodawie oraz przebudowę Szkoły Podstawowej w Różankach. W związku z tym, że na terenie gminy Kłodawa nie funkcjonowała do 2021r. żadna placówka, sprawująca opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia, natomiast w przedszkolach zaczęło brakować miejsc dla wszystkich chętnych, podjęto decyzję o inwestycji w infrastrukturę oświatową i wybudowano kompleks edukacyjny w Kłodawie, na który składa się żłobek i przedszkole. Jest w nim dostępnych 225 miejsc, w tym 50 dla dzieci najmłodszych w żłobku.

Osiągnięcie wysokiego poziomu edukacji uzależnione jest od uwzględnienia w systemie edukacji na poziomie gminy szerszego kontekstu, tj. kolejnych szczebli (etapów) kształcenia (przedszkole – szkoła podstawowa – przygotowanie do edukacji ponadpodstawowej) oraz powiązania systemu edukacji z innymi systemami życia publicznego, w tym szczególnie ze sferą gospodarki. Stąd ważne jest podejmowanie działań zmierzających do stwarzania równych szans w dostępie do systemu edukacji, kształtowania postaw aktywnych, pozwalających rozumieć współczesny świat, rozwijania kompetencji oraz zacieśniania współpracy ze sferą biznesu.

Podejmowane działania mają równolegle rozwijać i unowocześniać bazę lokalową i narzędziową oraz rozwijać działalność merytoryczną sfery edukacji, by przyczyniać się do efektywnego przejścia z systemu edukacji do zatrudnienia.

Tabela 19. Kierunki interwencji. Cel operacyjny I.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Budowa, rozbudowa i modernizacja gminnej bazy oświatowej (szkoły, przedszkola)	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Dyrektorzy szkół, Samorząd Województwa Lubuskiego (SWL), Ministerstwo Edukacji i Nauki (MEN), Kuratorium Oświaty (KO)	2023-2033
Cyfryzacja edukacji poprzez doposażenie sal lekcyjnych i laboratoriów w pomoce naukowe i dydaktyczne TIK.	Gminne placówki oświatowe	Wójt Gminy Kłodawa	Dyrektorzy szkół, SWL, MEN, KO	2023-2033
Rozszerzenie oferty edukacyjnej uwzględniającej kształcenie kompetencji kluczowych, rozwój kreatywności i przedsiębiorczości oraz umiejętności pracy zespołowej.	Gminne placówki oświatowe	Wójt Gminy Kłodawa	Dyrektorzy szkół, SWL, MEN, KO	2023-2033
Doskonalenie pracy z uczniem poprzez wsparcie rozwoju zawodowego nauczycieli	Gminne placówki oświatowe	Wójt Gminy Kłodawa	Dyrektorzy szkół, SWL, MEN, KO	2023-2033
Kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie, korzystaniem z kształcenia	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Instytucja szkoleniowe, PUP, WUP	2023-2033

ustawicznego, podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych.				
---	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 20. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba projektów edukacyjnych na rzecz rozwoju kompetencji kluczowych	Gmina Kłodawa, gminne placówki oświatowe
Liczba inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy, modernizacji infrastruktury edukacyjnej	Gmina Kłodawa, gminne placówki oświatowe
Liczba środków trwałych związanych z doposażeniem obiektów edukacyjnych	Gmina Kłodawa, gminne placówki oświatowe
Liczba projektów w zakresie realizacji idei Long life learning (uczenie się przez całe życie)	Gmina Kłodawa, gminne placówki oświatowe

Źródło: Opracowanie własne

8.1.2. CEL OPERACYJNY I.2 ROZWÓJ POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO GMINY KŁODAWA

Diagnoza sfery gospodarczej Gminy Kłodawa wykazała, że na terenie jednostki samorządu dominują mikro i małe przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie handlu hurtowego, detalicznego, naprawy pojazdów, budownictwa, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Dlatego zasadne jest skoncentrowanie działań samorządu do grupy MMSP, tak aby mogły rozwijać się mikro i małe przedsiębiorstwa, które z czasem będą mogły również rozwinąć się w średnie przedsiębiorstwa. Znaczenie dla rozwoju potencjału gospodarczego mają gospodarstwa rolne. Przyjęto, że należy wspierać działalność innowacyjnych gospodarstw, szczególnie w zakresie procesów restrukturyzacyjnych rolnictwa w kierunku określonych specjalizacji oraz poprawy struktury agrarnej.

Nie na wszystkie czynniki rozwoju przedsiębiorstw władze gminy mają bezpośredni wpływ. Jednakże odpowiednio prowadzona polityka gospodarcza, uwzględniająca system zachęt i ulg, skorelowana z zacieśnianiem współpracy z różnymi podmiotami specjalizującymi się w rozwoju gospodarczym, przyczynia się do intensyfikacji czynników rozwoju i wzrostu konkurencyjności gminy. W ramach niniejszego działania konieczne jest skoncentrowanie wysiłków na rozwoju takich instrumentów, które w większym stopniu oddziaływać będą na wykorzystanie lokalnych zasobów, tj. lokalnej przedsiębiorczości. W tym zakresie mowa jest też o wykorzystaniu lokalnych potencjałów, związanych z położeniem i ze specyfiką Gminy, w tym również potencjałów geograficznych i turystycznych, które wyróżniają Gminę Kłodawa i mogą stać się atrakcyjnym obszarem dla potencjalnych odbiorców.

Przyjazna i profesjonalnie przygotowana dla przedsiębiorców i inwestorów lokalnych i zewnętrznych administracja Urzędu Gminy Kłodawa, wsparta przemyślaną i dobrze przeprowadzoną promocją gospodarczą gminy wspólnie z innymi samorządami, powinna wpłynąć na tworzenie znakomitych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Gminy.

Tabela 21. Kluczowe działania. Cel operacyjny I.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Organizacja systemu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw i rolników, zakładania nowych podmiotów gospodarczych	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB), Samorząd Województwa Lubuskiego (SWL), Organizacje pracodawców, K-SSSE	2023-2033
Promocja potencjału gospodarczego Gminy Kłodawa, w tym również wobec firm świadczących usługi turystyczne, poprzez współpracę z mediami, udział w targach, wydawanie i dystrybucję materiałów promocyjnych	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	IOB, SWL, Organizacje pracodawców, K-SSSE, KOWR, organizacje turystyczne	2023-2033
Rozwinięcie systemu ulg i zachęt dla przedsiębiorców i osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą oraz stworzenie systemu informacyjno-doradczego	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Rada Gminy, IOB, SWL, Organizacje pracodawców, K-SSSE, KOWR, Powiatowy Urząd Pracy	2023-2033
Likwidacja barier w obsłudze przedsiębiorców poprzez cyfryzację obsługi klienta w Urzędzie Gminy Kłodawa	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Urząd Gminy Kłodawa, Samorząd Województwa Lubuskiego	2023-2033
Rozwój działalności terenu podstrefy K-SSSE oraz poprawa jej dostępności komunikacyjnej, jak również szeroka promocja K-SSSE i możliwości inwestowania na jej terenie	K-SSSE	Wójt Gminy Kłodawa	Urząd Gminy, KOWR, IOB, Organizacje pracodawców, Powiatowy Urząd Pracy	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 22. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba powstałych nowych podmiotów gospodarczych	CEiDG
Liczba przedsiębiorców korzystających z oferowanych form wsparcia	Gmina Kłodawa
Liczba rolników korzystających z oferowanych form wsparcia	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.2. OBSZAR NR 2. EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE ROZWOJEM GMINY

Cel strategiczny II: Poprawa jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów.

8.2.1. CEL OPERACYJNY II.1 SPRAWNE I EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE TERYTORIALNE

Administracja samorządowa w Polsce jest postrzegana przez lokalną społeczność w Polsce jako nieefektywna i oferująca niski standard usług (długie oczekiwania na wydanie decyzji, konieczność przedstawiania zaświadczeń, brak możliwości załatwiania spraw on-line).

Zadania i przedsięwzięcia w ramach celu operacyjnego II.1 Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne stanowią odpowiedź na rosnące oczekiwania klientów względem organów administracji publicznej. W swojej treści nawiązują w szczególności do zapisów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) – przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 rok oraz dokumentem pn. „System zarządzania rozwojem Polski”, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2018 roku, jak również zintegrowanej Strategii „Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 roku” (SNP), która ma doprowadzić do zwiększenia skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracy z obywatelami.

Przewidywane instrumenty realizacji polityki rozwoju w latach 2021-2027 warunkują konieczność zacieśnienia współpracy, skoordynowania działań podejmowanych przez samorządy oraz podmioty prywatne i organizacje pozarządowe w zakresie realizacji usług publicznych na rzecz mieszkańców, co pozwoli na podniesienie spójności i konkurencyjności regionów. Dotyczy to również Gminy Kłodawa.

Zgodnie z powyższym, w Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033 zaplanowano kierunki związane z poprawą funkcjonowania administracji w zakresie podniesienia sprawności działania Urzędu Gminy, doskonalenia kwalifikacji pracowników, e-administracji oraz budowy i promocji marki gminy.

Tabela 23. Kierunki interwencji. Cel operacyjny II.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Wdrożenie idei e-government w administracji samorządowej Gminy Kłodawa (cyfryzacja obsługi klienta)	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego	2023-2033
Wysoka sprawność administracyjna, m.in. poprzez system szkoleń pracowników i wdrażanie nowoczesnych instrumentów zarządzania publicznego, a także rozwój usług elektronicznych	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	2023-2033
Wdrożenie systemu zarządzania satysfakcją klienta zewnętrznego i wewnętrznego – zmiana podejścia w obsłudze klienta	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	2023-2033
Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych na rzecz budowania lokalnego partnerstwa i integracji działań	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Organizacje pozarządowe, Jednostki organizacyjne gminy	2023-2033
Utrzymywanie wysokiej aktywności administracji publicznej oraz innych podmiotów działających w obrębie Gminy w zakresie współpracy z jednostkami, organizacjami i osobami zewnętrznymi, w tym w ramach współpracy międzynarodowej	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Organizacje pozarządowe, Jednostki organizacyjne gminy, Zagraniczne Gminy i instytucje partnerskie	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 24. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba projektów z zakresu e-administracji	Gmina Kłodawa
Liczba szkoleń	Gmina Kłodawa
Odsetek klientów zadowolonych z usług Urzędu Gminy Kłodawa	Gmina Kłodawa
Liczba przedsięwzięć realizowanych z udziałem organizacji pozarządowych	Gmina Kłodawa
Liczba przedsięwzięć realizowanych z udziałem partnerów zagranicznych	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.2.2. CEL OPERACYJNY II.2 WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich polega na dywersyfikacji gospodarki wiejskiej, czyli zmianie pojmowania i traktowania terenów wiejskich jako obszarów mono funkcyjnych, na których dominuje rolnictwo i produkcja rolnicza. Terenom tym nadawane są nowe funkcje, celem redukcji panującego tam bezrobocia oraz podniesienia estetyki i atrakcyjności społeczno-ekonomicznej – jako miejsca do życia i pracy. Priorytetem jest poprawa sytuacji bytowej mieszkańców, dzięki rozwijaniu wielofunkcyjnych form aktywności społecznej, kulturalnej i gospodarczej. Zgodnie z założeniami wielofunkcyjności, gospodarka obszarów wiejskich winna w znacznym stopniu opierać się na inicjatywie przedsiębiorcy. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich uwarunkowany jest również rozwojem odpowiedniej infrastruktury, odpowiadającej na zdiagnozowane zapotrzebowanie i uwzględniającej potrzeby lokalne, jak również wykreowaniem szerokiej oferty wspierająco-doradczej dla mieszkańców. Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich stanowi jedno z najważniejszych założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego. Uwzględniając wytyczne, płynące z dokumentów nadrzędnych, a także wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej i przeprowadzonej analizy strategicznej SWOT, wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich Gminy Kłodawa uznano za priorytet rozwojowy w perspektywie do 2033 roku.

Tabela 25. Kluczowe działania. Cel operacyjny II.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Promocja instrumentów wsparcia dla rozwoju ekologicznego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego (SWL), Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku (ODR), ARiMR, KOWR,	2023-2033

			Lokalna Grupa Działania (LGD), Lubuskie Centrum Promocji Produktu (LCPR)	
Rozwój systemu doradztwa i wsparcia pośredniego dla przedsiębiorczości opartej na rolnictwie	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	SWL, ODR, ARiMR, KOWR, LGD, LCPR	2023-2033
Wsparcie marketingu wysokiej jakości produktów żywności regionalnej	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	SWL, ODR, ARiMR, KOWR, LGD, LCPR	2023-2033
Wspieranie rozwoju działalności pozarolniczej na terenach wiejskich	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	SWL, ODR, ARiMR, KOWRLGD, LCPR	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 26. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba rolników i przedsiębiorstw, którzy skorzystali z oferty szkoleniowo-doradczej w zakresie kształcenia nowych kwalifikacji w zawodach nierolniczych	Gmina Kłodawa
Liczba działań promujących produkty regionalne	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.2.3. CEL OPERACYJNY II.3 OCHRONA PRZYRODY ORAZ WYKORZYSTANIE ŚRODOWISKA NATURALNEGO DLA ROZWOJU GMINY

Idea zrównoważonego rozwoju oznaczającego rozwój społeczno-gospodarczy w harmonii, zgodzie i przy poszanowaniu uwarunkowań środowiskowych, pozwalającego zachować zasoby przyświecała autorom i uczestnikom procesu tworzenia Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033.

W ramach niniejszego celu zaplanowano również racjonalizację zużycia energii, surowców i minerałów oraz wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Ochrona przyrody realizowana będzie także poprzez wyznaczenie i wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego wytycznych z map zagrożeń i ryzyk przyrodniczych, oraz określenie zasad właściwego gospodarowania terenami zagrożonymi przez zjawiska wynikające ze zmian klimatycznych, np. powodzią czy suszą hydrologiczną. Podstawę polityki ochrony środowiska naturalnego i dziedzictwa przyrodniczego gminy stanowić będzie jednak nade wszystko aktywna edukacja obywatelska w zakresie ekologii, jak również w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Działania kierowane do dzieci i młodzieży odbywać się będą zarówno w ramach normalnego procesu edukacji od szkoły podstawowej, jak również w ramach zajęć poza normalnymi godzinami nauki. Działania takie będą się odbywać również dla osób dorosłych.

Promocja postaw proekologicznych i uwzględniających potrzebę działań adaptacyjnych i łagodzących zmiany klimatyczne oraz im przeciwdziałania, redukcji emisji CO₂ i innych szkodliwych substancji oraz zmiana dotychczasowych przyzwyczajeń osób dorosłych realizowana będzie poprzez szeroki wachlarz działań, jak np. akcje marketingowe w mediach, konkursy i kampanie społeczne i szereg innych.

Tabela 27. Kluczowe działania. Cel operacyjny II.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Tworzenie warunków do racjonalnego wykorzystania surowców energetycznych i realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii np. farmy fotowoltaiczne, instalacje prosumenckie	Podmioty gospodarcze, Mieszkańcy, Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	WFOŚiGW Samorząd Województwa Lubuskiego, Centrum Energii Odnawialnych (CEO)	2023-2033
Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez wyeliminowanie pokryw dachowych i innych odpadów zawierających azbest	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	WFOŚiGW, mieszkańcy, podmioty gospodarcze	2023-2033
Wzrost ekologicznej świadomości mieszkańców poprzez kampanie edukacyjne i promocję postaw proekologicznych oraz uświadamiających potrzebę działań adaptacyjnych i łagodzących zmiany klimatyczne oraz im przeciwdziałania, redukcji emisji CO2 i innych szkodliwych substancji	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Szkoły, organizacje ekologiczne, WFOŚiGW	2023-2033
Właściwe zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią i suszą hydrologiczną (udroźnienie i rozbudowa rowów melioracyjnych oraz inne działania zapobiegające i łagodzące zmiany klimatyczne)	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Powiat Gorzowski	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 28. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba działań dot. kształtowania i promocji postaw proekologicznych oraz konieczności realizacji działań adaptacyjnych i łagodzących zmiany klimatyczne oraz im przeciwdziałania, redukcji emisji CO2 i innych szkodliwych substancji	Gmina Kłodawa
Liczba instalacji OZE w domach mieszkańców i firmach	Gmina Kłodawa
Liczba wymienionych pieców w ramach Gminnego Programu Wymiany Pieców w domach mieszkańców i firmach	Gmina Kłodawa
Liczba gospodarstw, z których usunięto azbest	Gmina Kłodawa
Liczba gospodarstw w których zrealizowano działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej	Gmina Kłodawa
Liczba zrealizowanych działań przeciwdziałających i łagodzących zmiany klimatyczne	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.3. OBSZAR 3. WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Cel strategiczny III: Sprawny i efektywny system usług publicznych wysokiej jakości, warunkujący odpowiednią jakość życia i pracy mieszkańców.

8.3.1.CEL OPERACYJNY III.1 ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I KOMUNALNEJ, W TYM POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Infrastruktura techniczna – systemy, urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty, ma duże znaczenie dla mieszkańców, turystów oraz potencjalnych inwestorów. Bez zapewnienia dostępu do sieci komunalnych oraz mediów nie ma możliwości stworzenia optymalnego miejsca do życia, jak również odpowiednich warunków dla rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości, tworzących miejsca pracy. Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej, teletechnicznej, oświetleniowej, energetycznej oraz zapewnienie ich niezawodności powoduje poczucie komfortu i bezpieczeństwa mieszkańców, a także przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie gminy.

Jednym z najważniejszych problemów, z którymi musi się zmierzyć samorząd gminny w perspektywie, jest konieczność zagwarantowania dostępu do bieżącej wody oraz bezpieczeństwa sanitarnego. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków jest potrzebą wynikająca z podnoszenia standardów infrastrukturalnych na terenie gminy (komfort i jakość życia, pracy oraz wypoczynku) oraz zabezpieczania potrzeb w kontekście rozwoju nowych terenów mieszkaniowych, rekreacyjnych i inwestycyjnych. Ponadto, programy wspierające wymianę źródeł grzewczych na nowoczesne i ekologiczne przyczyniają się również do ochrony jakości powietrza, ograniczając niską emisję. Tak samo konieczne są działania realizowane bezpośrednio przez Gminę, dotyczące kompleksowej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, pozwalającej poprawić efektywność energetyczną obiektów stanowiących zasób komunalny.

Dla zwiększenia bezpieczeństwa uczestników ruchu, zaplanowano działania związane z rozwojem systemu oświetlenia ulicznego na terenie gminy, w tym przy wykorzystaniu nowych technologii, dzięki którym oświetlenie będzie mniej energochłonne i bardziej oszczędne.

Warto dodać, że istniejąca infrastruktura wodna i kanalizacyjna ulega ciągłej amortyzacji. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie jej degradacji poprzez ponoszenie niezbędnych nakładów odtworzeniowych. Dlatego przy kierunkach interwencji założono nie tylko rozwój sieci, ale także poprawę już istniejącej.

Tabela 29. Kierunki interwencji. Cel operacyjny III.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Rozbudowa istniejącej infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, w tym m.in. modernizacja Stacji Uzdarniania	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW	2023-2033

Wody w łośnię i Zdroisku.				
Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej.	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW	2023-2033
Zwiększenie udziału Odnawialnych Źródeł Energii na terenie Gminy Kłodawa.	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW	2023-2033
Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez poprawę dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz poprawę gminnej infrastruktury informatycznej, w tym likwidacja białych plam.	Gmin Kłodawa i inne jednostki z sektora publicznego i biznesowego	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Ministerstwo Cyfryzacji	2023-2033
Zwiększenie potencjału infrastruktury komunalnej związanej z ochroną środowiska	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW	2023-2033
Zwiększenie potencjału infrastruktury komunalnej w zakresie dostępu do publicznych usług społecznych	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, organizacje pozarządowe.	2023-2033
Poprawy warunków obsługi interesantów oraz usprawnienie pracy w instytucjach administracji samorządowej	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, administracja rządowa	2023-2033
Przebudowa i rozwój systemu oświetlenia ulicznego	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Operatorzy sieci.	2023-2033

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 30. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Korzystający z sieci wodociągowej w ludności ogółem	GUS	Bank danych lokalnych
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w ludności ogółem	GUS	Bank danych lokalnych
Liczba inwestycji publicznych i niepublicznych w zakresie OZE	Gmina Kłodawa	Statystyka gminna
Liczba obiektów użyteczności publicznej o zwiększonej efektywności energetycznej	Gmina Kłodawa	Statystyka gminna
Liczba obiektów mieszkalnych o zwiększonej efektywności energetycznej	Gmina Kłodawa	Statystyka gminna
Liczba osób z dostępem do Internetu szerokopasmowego	Gmina Kłodawa	Statystyka gminna

Źródło: Opracowanie własne

8.3.2. CEL OPERACYJNY III.2 ZWIĘKSZENIE WEWNĘTRZNEJ I ZEWNĘTRZNEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ GMINY

Dostępność komunikacyjna gminy decyduje o jej atrakcyjności inwestycyjnej oraz dodatnim saldzie migracji. Budowa wysokiej wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy Kłodawa opierać się będzie m.in. na rozwoju sieci dróg lokalnych oraz współdziałaniu z innymi zarządcami dróg w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci dróg o znaczeniu ponadlokalnym. Kooperacja winna być rozwijana zarówno z Generalną Dyрекcją Dróg Krajowych i Autostrad, Zarządem Dróg Wojewódzkich, jak i Powiatem Gorzowskim.

Rozbudowa oraz modernizacja dróg są konieczne, aby spełniały one normy i przystawały do nowych warunków społeczno-gospodarczych, takich jak zwiększony ruch, a także stymulowały rozwój terenów mieszkaniowych, nowych zakładów pracy czy ośrodków turystyki i rekreacji (zapewnienie komfortu i dobrej jakości dojazdu do posesji oraz zakładów pracy i miejsc wypoczynku).

Niezwykle potrzebne są również nowe inwestycje w zakresie budowy ciągów pieszych i tras rowerowych o charakterze komunikacyjnym i turystycznym. W szczególności ścieżki rowerowe, jako alternatywne korytarze transportowe, mają istotne znaczenie dla rozwoju komunikacji w kontekście konieczności redukcji emisji CO₂ i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

Jednym z priorytetów pozostaje organizacja nowoczesnego, sprawnego i przyjaznego pasażerom transportu zbiorowego (optymalizowanie rozkładów jazdy i wpływanie na przewoźników publicznych i prywatnych w zakresie dostosowywania rozkładów do potrzeb mieszkańców i turystów).

Tabela 31. Kluczowe działania. Cel operacyjny III.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej (gminnej i powiatowej), w tym bieżące remonty dróg	Gmina Kłodawa, Powiat Gorzowski	Wójt Gminy Kłodawa	Lubuski Urząd Wojewódzki (Program rozwoju drogowej infrastruktury gminnej i powiatowej) Powiat Gorzowski Samorząd Województwa Lubuskiego	2023-2033
Wspieranie działań na rzecz budowy rozwiązań komunikacyjnych oraz poprawy bezpieczeństwa na drogach	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Powiat Gorzowski,	2023-2033
Współpraca w zakresie transportu zbiorowego na terenie Gminy Kłodawa	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Miejski Obszar Funkcjonalny, PKS, SWL	2023-2033
Rozwój komunikacji niskoemisyjnej, w tym rozwój sieci dróg rowerowych i ich integracja z gminnym systemem i obszarem funkcjonalnym Gorzowa Wielkopolskiego.	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Lubuski Urząd Wojewódzki, Miejski Obszar Funkcjonalny, Wojewódzki Zarząd Dróg, Powiat Gorzowski	2023-2033
Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Lubuski Urząd Wojewódzki, Miejski Obszar Funkcjonalny, Wojewódzki Zarząd Dróg, Powiat Gorzowski	2023-2033

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 32. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Wartość środków publicznych, przeznaczonych na rozwój i poprawę stanu lokalnej infrastruktury drogowej (gminnej i powiatowej)	Gmina Kłodawa
Wartość środków publicznych, przeznaczonych na rozwój i poprawę stanu wojewódzkiej infrastruktury drogowej	Zarząd Dróg Wojewódzkich
Wartość środków publicznych, przeznaczonych na rozwój sieci dróg rowerowych na terenie gminy	Gmina Kłodawa
Liczba nowych i zmodernizowanych punktów oświetleniowych na terenie Gminy	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.3.3. CEL OPERACYJNY III.3 WSPARCIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA BEZPIECZEŃSTWEM PUBLICZNYM

Zapewnienie wysokiego poczucia bezpieczeństwa publicznego wymaga szerokiej i kompleksowej współpracy wszystkich służb publicznych i odbywać się powinno na różnych płaszczyznach życia mieszkańców.

Jednym z instrumentów wpierających utrzymania porządku i ładu publicznego będzie rozwój systemów bezpieczeństwa. Celem zmniejszenia prawdopodobieństwa występowania niepożądanych sytuacji, zniechęcenia przed atakami wandalizmu i przestępstwami, monitoringiem wizyjnym objęte zostaną strategiczne miejsca na terenie Gminy Kłodawa, w tym budynki użyteczności publicznej i kulturalno-oświatowe. Monitoring, a w konsekwencji szybsze reagowanie służb bezpieczeństwa i większa wykrywalność sprawców, wzmocni poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

Ponadto, zaplanowano działania zmierzające do powstania w gminie nowoczesnego centrum ratownictwa oraz działania wspierające Ochotnicze Straże Pożarne m.in.: w zakresie modernizacji remiz, wyposażenia w nowoczesny, spełniający wszelkie wymagania i normy sprzęt ratowniczy.

Priorytet stanowi również poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym – m.in. poprzez edukację zwiększającą bezpieczeństwo i program bezpieczeństwa na drogach przebiegających przez Gminę, szczególnie w miejscach najbardziej niebezpiecznych.

Powyższe przedsięwzięcia pomogą kreować wizerunek gminy jako miejsca bezpiecznego oraz przyjaznego do życia i pracy.

Tabela 33. Kierunki interwencji. Cel operacyjny III.3

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Budowa gminnego centrum ratownictwa	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Państwowa Straż Pożarna, OSP	2023-2033
Wspieranie Ochotniczych Straży Pożarnych w zakresie wyposażenia poszczególnych jednostek w nowoczesny i wydajny sprzęt oraz	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Jednostki OSP	2023-2033

w zakresie remontów, rozbudowy i modernizacji remiz strażackich				
Wzmocnienie bezpieczeństwa publicznego poprzez edukację zwiększającą bezpieczeństwo. Program bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na drogach przebiegających przez Gminę	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Straż Gminna, Policja	2023-2033
Monitoring strategicznych miejsc na terenie gminy	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Straż Gminna, Policja	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 34. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Wartość inwestycji w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego	Gmina Kłodawa
Liczba akcji edukacyjnych dla dzieci i młodzieży dotyczących bezpieczeństwa na drogach	Gmina Kłodawa
Liczba zakupionych środków trwałych na rzecz OSP	Gmina Kłodawa
Liczba zniszczeń mienia publicznego	Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wielkopolskim

Źródło: Opracowanie własne

8.3.4. CEL OPERACYJNY III.4 ROZWÓJ SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU I BEZPIECZEŃSTWU ZDROWOTNEMU MIESZKAŃCÓW

Głównym celem podejmowanych działań w ramach celu dotyczącego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców Gminy Kłodawa jest poprawa komfortu i jakości ich życia.

Polityka w zakresie zdrowia realizowana będzie poprzez zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do opieki medycznej o wysokim standardzie usług – doskonalenie bazy infrastrukturalnej, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach zdrowia, organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy, jak również poprzez kształtowanie, promocję właściwych postaw i aktywną edukację na rzecz zdrowego stylu życia.

Osoby wykluczone społecznie bądź zagrożone wykluczeniem, wymagają najczęściej kompleksowego wsparcia, by zwiększyć ich szanse na rynku pracy. Konieczne w tym względzie jest projektowanie wsparcia ukierunkowanego przede wszystkim na rozwój umiejętności funkcjonowania w społeczeństwie i samodzielności. Dla prawidłowej realizacji powyższych zamierzeń, niezbędne jest rozwijanie form aktywnej integracji i poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w Gminie Kłodawa.

Działania w obszarze bezpieczeństwa społecznego opierać się będą na aktywnej, racjonalnej, adekwatnej do potrzeb i nowoczesnej polityce społecznej. Realizowane działania służyć będą także przeciwdziałaniu wykluczeniu oraz wyłączeniu społecznemu różnych grup zmarginalizowanych bądź

zagrożonych marginalizacją, wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie rodzin, dzieci i młodzieży.

W dłuższej perspektywie takie działanie winno doprowadzić do ekonomicznego usamodzielnienia mieszkańców, a tym samym zmniejszenia obciążeń Budżetu Gminy Kłodawa z tytułu transferów socjalnych.

Zapobieganie oraz niwelowanie przejawów wykluczenia dotyczyć będzie także osób niepełnosprawnych i osób starszych (zbudowanie oferty specjalistycznych usług adresowanych dla grupy seniorów, w tym rozwój różnych form wsparcia). By sprostać nowym wyzwaniom konieczne będzie wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w celu identyfikacji i łagodzenia problemów społecznych na terenie gminy, np. wykorzystywanie mechanizmów ekonomii społecznej.

Realizacja tych działań powinna przebiegać w zgodzie z założeniami Programu Rewitalizacji Gminy Kłodawa, w którym określone będą m.in: obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, w których szczególnie należy kumulować interwencję w zakresie aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem.

Tabela 35. Kluczowe działania. Cel operacyjny III.4

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Wprowadzenie nowych rozwiązań w celu identyfikacji i łagodzenia problemów społecznych na terenie gminy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, inne instytucje rynku pracy	2023-2033
Programy aktywnej integracji realizowane przez ośrodek pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, inne instytucje rynku pracy	2023-2033
Programy aktywnej integracji realizowane przez inne podmioty	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz podmioty szeroko rozumianej ekonomii społecznej	Wójt Gminy Kłodawa	Podmioty szeroko rozumianej ekonomii społecznej	2023-2033
Organizowanie i wspieranie różnorodnych form pomocy społecznej, w tym np. świetlic socjoterapeutycznych, oddziałów dziennych, ośrodków wsparcia czy warsztatów terapii zajęciowej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, organizacje pozarządowe	2023-2033
Działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, organizacje pozarządowe	2023-2033
Wspieranie programów i inicjatyw skierowanych do osób starszych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Kłodawa	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, organizacje senioralne	2023-2033

Wdrażanie programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Podmioty lecznicze, organizacja pozarządowe	2023-2033
Aktywna edukacja na rzecz zdrowego stylu życia	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Szkoły, organizacje pozarządowe	2023-2033
Doskonalenie stanu technicznego bazy lokalowej i infrastrukturalnej w placówkach opieki społecznej oraz zdrowotnej	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Ośrodek Pomocy Społecznej, Jednostki Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Gminie Kłodawa	2023-2033

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 36. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba osób korzystających ze wsparcia w ramach pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Wartość inwestycji z zakresu infrastruktury społecznej lub zdrowotnej	Gmina Kłodawa
Liczba akcji profilaktycznych	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.4. TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO

Cel strategiczny IV: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego.

8.4.1. CEL OPERACYJNY IV.1 ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W GMINIE KŁODAWA

Ochrona przestrzeni i dziedzictwa kulturowego stanowi istotne wyzwanie Gminy Kłodawa w perspektywie do 2033 roku. Zgodnie z nowym podejściem do zarządzania kulturą, zasobami dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, zaprojektowane działania służyć będą kompleksowej ochronie i zachowaniu dziedzictwa (m.in. zabiegi konserwatorskie i modernizacyjne, rewaloryzacja dziedzictwa, kultywowanie tradycji i obrzędowości, wspieranie folkloru i sztuki ludowej, zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych), ale również generowaniu impulsów do dalszego jego rozwoju, np. poprzez nadawanie zabytkom oraz zdegradowanym miejscom z potencjałem kulturowym i edukacyjnym nowych funkcji.

Współdziałanie władz samorządowych, sąsiednich gmin, sektora biznesu, instytucji kultury, środowisk artystycznych i twórczych, służb konserwatorskich oraz innych odpowiedzialnych podmiotów pozwoli na wzmocnienie podejmowanych działań i bardziej racjonalne wydatkowanie środków, a także możliwość uzyskania dodatkowych korzyści przez partnerów na różnych etapach realizacji wspólnych przedsięwzięć (komplementarność i synergia).

Tabela 36. Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Wykorzystanie potencjału obiektów zabytkowych i kulturalnych na terenie Gminy	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Powiat Gorzowski, służby konserwatorskie, Skarb Państwa	2023-2033
Rewitalizacja przestrzeni i obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Gminy Kłodawa, w tym wsparcie użytkowników obiektów zabytkowych i kulturalnych w ich zabezpieczeniu i remontowaniu	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, Powiat Gorzowski, służby konserwatorskie, Skarb Państwa	2023-2033
Organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej i tradycjach gminnych	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Podmioty gospodarcze, rolnicy, izby gospodarcze, placówki oświatowe, mieszkańcy, parafie, zespoły i artyści lokalni, media lokalne i regionalne	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 37. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Liczba inwestycji w zakresie ochrony dziedzictwa	Gmina Kłodawa
Liczba wydarzeń kulturalnych	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.4.2. CEL OPERACYJNY IV.2 ROZWÓJ TURYSTYKI

Ważną szansą rozwojową Gminy Kłodawa w wykorzystanie bogactwa walorów przyrodniczych i kulturowych dla podniesienia atrakcyjności rekreacyjno-wypoczynkowej gminy. Jak wykazała sporządzona diagnoza, zaletą gminy jest przede wszystkim położenie wśród lasów i jezior, w szczególności odnosi się to do obszaru Gorzowskiego Parku Krajobrazowego.

Rozwój turystyki i usług czasu wolnego możliwy będzie m.in. dzięki wsparciu dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej na terenie gminy. Zaplanowano przedsięwzięcia, mające na celu stworzenie oferty dla turystyki aktywnej – m.in. rozwój istniejących ścieżek pieszych i rowerowych, prezentujących najciekawsze i najbardziej wartościowe miejsca pod względem krajobrazowym, historycznym, kulturowym czy przyrodniczym.

Ważna będzie także współpraca pomiędzy sąsiednimi JST w zakresie budowania spójnej i komplementarnej oferty.

Tabela 38. Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.2

Kluczowe działania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Rozwój aktywnego wypoczynku i zwiększenie potencjału turystycznego	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa	2023-2033

gminy m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej			Wlkp. MOG GW, Powiatu Gorzowskiego	
Wspieranie rozwoju i promocja gospodarstw eko i lokalnej agroturystyki	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Województwa Lubuskiego, LCPR, Lokalna Grupa Działania	2023-2033
Organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Podmioty gospodarcze, rolnicy, izby gospodarcze, placówki oświatowe, mieszkańcy, parafie, zespoły i artyści lokalni, media lokalne i regionalne	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 39. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Wydatki na rozbudowę infrastruktury turystycznej na terenie gminy	Gmina Kłodawa
Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego	GUS
Liczba imprez i wydarzeń o charakterze turystycznym	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.4.3. CEL OPERACYJNY IV.3 POPRAWA OFERTY KULTURALNEJ I REKREACYJNO-SPORTOWEJ

Jednym z większych wyzwań Gminy Kłodawa w perspektywie 2023-2033 jest rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, skierowanej zarówno do mieszkańców obecnych, jak i potencjalnych oraz osób, odwiedzających gminę, w tym również mieszkańców i Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW), którzy jak wynika z Diagnozy aktywnie korzystają z obszaru gminy w celach rekreacyjnych.

Oferta kulturalna Gminy Kłodawa jest dostosowana do różnych grup mieszkańców i będzie kontynuowana i w miarę możliwości urozmaicana. Na bogactwo oferty kulturalnej z pewnością miało wpływ powstanie w 2020 r. Gminnego Centrum Kultury w Kłodawie - nowoczesnego budynku, w którym obecnie swoją działalność prowadzą: Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Nowoczesne wnętrza oraz bogate wyposażenie centrum wpłynęły znacząco na jakość dotychczasowej oferty kulturalnej.

Oferta kulturalno-rozrywkowa będzie budowana wokół imprez o charakterze ponadlokalnym, bazujących na tradycji i specyfice gminy, we współpracy z gminami Euroregionu Pro Europa Viadrina.

Historia, tradycje, folklor zobowiązuje władze, ale i każdego mieszkańca do ochrony i pielęgnowania lokalnych i regionalnych wartości kulturowych. W tym sensie zasadne jest wspieranie lokalnych zespołów i Kół Gospodyń Wiejskich. Dla rozwijania talentów sportowych, utrzymania kondycji, sprawności, dobrego stanu zdrowia mieszkańców istotne jest stwarzanie odpowiednich warunków dla aktywności rekreacyjno-sportowej.

Wyzwaniem pozostaje aktywizacja oraz edukacja obywatelska i kulturalna, w szczególności dzieci i młodzieży. Upowszechnianie kultury fizycznej pozwoli na wszechstronny rozwój najmłodszych mieszkańców oraz podniesienie potencjału intelektualny i społeczny.

Tabela 40. Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.3

Kluczowe działania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym i transgranicznym	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Euroregion Pro Europa Viadrina, gminy partnerskie, organizacje pozarządowe	2023-2033
Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy (m.in. place zabaw, boiska, pumprack, skatepark) oraz modernizacja obiektów już funkcjonujących	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Samorząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe, kluby sportowe	2023-2033
Wspieranie i rozwój inicjatyw społeczno-kulturalnych, służących integracji mieszkańców gminy	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	organizacje pozarządowe	2023-2033
Współpraca instytucjonalna z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze sportu i rekreacji	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	organizacje pozarządowe	2023-2033

Źródło: opracowanie własne

Tabela 41. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Wartość środków publicznych przeznaczonych na stworzenie bazy infrastrukturalnej dla usług kulturalnych i rekreacyjno-sportowych	Gmina Kłodawa
Liczba uczestników imprez o charakterze ponadlokalnym	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

8.4.4. CEL OPERACYJNY IV.4 WZMOCNIENIE PROMOCJI I ZWIĘKSZENIE POPYTU NA TURYSTYKĘ, KULTURĘ I REKREACJĘ

Skuteczność wykorzystania naturalnych potencjałów Gminy Kłodawa, znajdująca odzwierciedlenie w poziomie popytu na turystykę i rekreację, zależeć będzie w głównej mierze od stworzenia sprawnego i profesjonalnego systemu promocji gminy, kształtującego wizerunek gminy jako miejsca oferującego bogatą i różnorodną ofertą spędzania czasu wolnego.

Tabela 42. Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.4

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
<p>Poprawa dostępu do informacji o obiektach turystycznych w Gminie Kłodawa poprzez m.in.</p> <ul style="list-style-type: none"> • oznakowanie miejsc turystycznych • stosowanie elementów wizualizacji na portalu gminnym • publikacje i akcje promocyjne 	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Organizacje pozarządowe, organizacje turystyczne	2023-2033
<p>Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie promocji czasu wolnego, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych</p>	Gmina Kłodawa	Wójt Gminy Kłodawa	Organizacje pozarządowe, media lokalne i regionalne organizacje turystyczne, lokalne grupy działania	2023-2033

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 43. Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Źródło danych
Wartość środków publicznych przeznaczonych na promocję turystyki.	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

9. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

Nieodzownym elementem każdej Strategii Rozwoju jest Wieloletni Plan Inwestycyjny zawierający kluczowe i strategiczne inwestycje planowane do wykonania w celu realizacji założeń i priorytetów wskazanych w dokumencie strategicznym. Poniżej zamieszczono zestawienie tabelaryczne zawierające inwestycje kluczowe dla mieszkańców i władz gminy, których realizacja w szczególności wpłynie na zmianę standardu życia mieszkańców.

Tabela 44. Kluczowe przedsięwzięcia planowane do realizacji w latach 2023-2033

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Okres realizacji	Źródło finansowania	Szacunkowa wartość inwestycji (zł)
1	Budowa/rozbudowa Szkoły Podstawowej w Kłodawie	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027, Budżet Gminy, Budżet państwa	16 mln zł
2	Modernizacja Szkoły Podstawowej w Różankach	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego	6 mln zł

Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033

			2021-2027 Budżet Gminy, Budżet państwa,	
3	Budowa Gminnego Centrum Ratownictwa	2024-2033	Budżet państwa, Budżet gminy, Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	12 mln zł
4	Modernizacje świetlic w sołectwach	2023-2033	Środki z programów na realizację Wspólnej Polityki Rolnej Budżet RP	5 mln zł
5	Budowa centrum administracyjnego celem poprawy warunków obsługi interesantów	2023-2033	Środki własne, Budżet RP (m. in. Polski Ład)	11 mln zł
6	Rozwój infrastruktury przeciwdziałania zagrożeniom środowiskowym, w tym: budowa, przebudowa i modernizacja remiz strażackich	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet Gminy Budżet RP	7,5 mln zł
7	Adaptacja budynku po byłym przedszkolu w Kłodawie pod potrzeby GOPSu	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet Gminy Budżet RP	2 mln zł
8	Rozwój komunikacji niskoemisyjnej, w tym rozwój sieci dróg rowerowych i ich integracja z gminnym systemem i obszaru funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego.	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 Budżet Gminy Budżet RP	30 mln zł
9	Rewitalizacja terenów zdegradowanych	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027, Budżet Gminy, Budżet RP	9 mln zł
10	Utrzymanie i rozwój gminnej infrastruktury drogowej	2023-2033	Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027, Budżet Gminy, Budżet RP	15 mln zł
11	Budowa odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Kłodawa	2023-2033	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	3,5 mln zł
12	Rozwój podstrefy Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – w tym wykup gruntów i uzbrojenie terenów inwestycyjnych	2023-2033	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	5 mln zł
13	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w Gminie Kłodawa	2023-2033	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	12 mln zł

14	Rozbudowa sieci wodociągowej w Gminie Kłodawa	2023-2033	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	2,5 mln zł
15	Budowa lub przebudowa stacji uzdatniania wody w Łośnie oraz Zdroisku	2023-2033	Budżet Gminy Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	4,5 mln zł
16	Modernizacja budynku, w którym funkcjonował Gminny Ośrodek Kultury w Wojcieszycach	2023-2033	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027, Budżet państwa	1 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obliguje gminę do skonstruowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz sformułowania rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia lokalnej polityki przestrzennej. W gminie Kłodawa obowiązuje uchwalone w 2023r. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłodawa”. Strategia rozwoju zapewnia koordynację przestrzenną planowanych działań infrastrukturalnych, społecznych i gospodarczych z uwzględnieniem zagadnień środowiskowych i ładu przestrzennego. Z punktu widzenia określenia zasad polityki przestrzennej w strategii kluczowym uwarunkowaniem zewnętrznym jest położenie gminy Kłodawa w obszarze Aglomeracji Gorzowskiej. Na podstawie diagnozy strategicznej uwarunkowań rozwoju gminy Kłodawa oraz określonych w niniejszej strategii celów i kierunków działań gminy, określony został model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, spójny z obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a także zestaw ustaleń i rekomendacji w zakresie polityki przestrzennej.

Gmina Kłodawa jest gminą wiejską położoną w powiecie gorzowskim w północnej części województwa lubuskiego. Jej bezpośrednimi sąsiadami są gminy:

- Lubiszyn (powiat gorzowski, województwo lubuskie),
- Gorzów Wielkopolski (powiat Gorzów Wielkopolski, województwo lubuskie),
- Santok (powiat gorzowski, województwo lubuskie),
- Strzelce Krajeńskie (powiat strzelecko - drezdenecki, województwo lubuskie),
- Nowogródek Pomorski (powiat myśliborski, województwo zachodniopomorskie),
- Barlinek (powiat myśliborski, województwo zachodniopomorskie).

Polityka przestrzenna realizowana jest z uwzględnieniem jej struktury funkcjonalno-przestrzennej w obszarze Gminy w jej granicach administracyjnych z uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych. Czynniki decydujące o strukturze funkcjonalno-przestrzennej:

➤ **Ludność**

Liczba mieszkańców Gminy to 8938 (wg Rejestru Mieszkańców UG) i wzrasta ze względu na funkcję Gminy zlokalizowanej bezpośrednio przy ośrodku wojewódzkim (Gorzów Wlkp.). Gminę Kłodawa zamieszkuje ok. 12% populacji powiatu gorzowskiego. Zdecydowana większość mieszkańców zamieszkuje południową część gminy. W północnej części gminy osadnictwo jest znacznie rozproszone, ulokowane wśród dominujących teren gminy obszarów leśnych. Największym i najbardziej zaludnionym sołectwem jest Kłodawa, z kolei najmniej zaludnionym - Mironice.

Ze względu na bliskie sąsiedztwo ośrodka miejskiego, na terenie gminy nie występuje ponadlokalny system obsługi ludności. Miasto Gorzów Wlkp. pełni funkcje ośrodka ponadregionalnego o pełnym wyposażeniu w zakresie szkolnictwa średniego, zawodowego i wyższego, szpitalnictwa, obsługi ogólnej ludności, wymiaru sprawiedliwości i gospodarki komunalnej. W zakresie wyspecjalizowanej opieki klinicznej ośrodkami obsługi są: Poznań, Szczecin oraz Zielona Góra.

➤ **Układ osadniczy**

Hierarchia sieci osadniczej dla gminy Kłodawa jest trójstopniowa:

- I. Nadrzędny ośrodek centralny stanowi Kłodawa, będąca podstawowym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej z siedzibą władz samorządowych, ośrodkami wielofunkcyjnymi w zakresie szkolnictwa, opieki zdrowotnej, kultury, handlu, usług rzemieślniczych i gastronomicznych, produkcji i przemysłu oraz infrastruktury technicznej;
- II. Ośrodki podstawowe tworzą wsie: Różanki, Chwałęcice, Santocko, Wojcieszyce. Stanowią one dopełnienie oferty ośrodka centralnego poprzez lokalizację lokalnych usług publicznych oraz funkcji związanych w szczególności z produkcją rolną lub turystyką i rekreacją. Rozmieszczone są głównie w południowej części gminy, w niewielkiej odległości od ośrodka centralnego;
- III. Ośrodki podrzędne tworzą pozostałe wsie i osady, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym – przeważnie jest to lokalny obiekt usługowy zaopatrujący wieś w podstawowe produkty spożywcze i przemysłowe. Są rozproszone nierównomiernie na terenie całej gminy, najczęściej pozostając otoczonymi terenami leśnymi.

Na sieć osadniczą gminy Kłodawa składa się 19 miejscowości, wśród nich także leśniczówki, osady, kolonie, na bazie których funkcjonuje obecnie 11 sołectw: Chwałęcice, Kłodawa, Łośno, Mironice, Różanki, Różanki Szklarnia, Rybakowo, Santocko, Santoczno, Wojcieszyce, Zdroisko (przy czym Różanki Szklarnia nie stanowią odrębnej miejscowości, jednak posiadają status sołectwa).

Osadnictwo koncentruje się głównie w południowej części gminy. W północnej części gminy osadnictwo charakteryzuje się znacznym rozproszeniem i tworzą je pojedyncze enklawy śródleśne w obrębach Łośno, Lipy, Zdroisko, Rybakowo, Santoczno (z wyjątkiem Lip, które położone są w obrębie Gorzowskiego Parku Krajobrazowego).

➤ **Funkcje gospodarcze**

Dominującą formą działalności gospodarczej są niewielkie firmy, zajmujące się głównie handlem, budownictwem, następnie działalnością produkcyjną oraz transportem. Analiza obecnej struktury handlu w gminie Kłodawa prowadzi do prostych wniosków, że na rynku występuje pewna liczba drobnych przedsiębiorców, i w dużej części są to rodzinne przedsiębiorstwa.

W związku z bezpośrednim sąsiedztwem Miasta Gorzów Wielkopolski w gminie zauważalne jest silne zjawisko suburbanizacji, w tym również suburbanizacji funkcjonalnej. Szczególnie zatem w tych obszarach zauważalne jest zjawisko zatracania pierwotnych funkcji wiejskich, na rzecz zupełnie obcych dla tych jednostek funkcji miejskich. Funkcjonujące tu podmioty nie są zatem skierowane na zaspokojenie wewnętrznych potrzeb, a ich działalność w dużej mierze wynika z bliskości obszaru właśnie aglomeracji gorzowskiej. Na terenie gminy znajduje się podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej obejmująca tereny położone w sołectwie Wojcieszycy. Ponadto w sąsiedztwie funkcjonuje gorzowska podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. To wszystko stwarza dogodne warunki do rozwoju gospodarczego – wpływa też na charakterystykę funkcji obszaru Gminy. Sąsiadujący z gminą Gorzów Wlkp., rządowa stolica województwa, stanowi regionalne centrum administracyjno-gospodarcze i jest obecnie jednym z największych ośrodków przemysłowych na zachodzie Polski.

➤ **Systemy obsługi technicznej**

Funkcjonowanie gminy w zakresie obsługi technicznej ludności i gospodarki zapewniają głównie ponadlokalne systemy za wyjątkiem zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków (dotyczy północnej części gminy, tj. miejscowości Łośno, Rybakowo, Santoczno i Zdroisko). Systemy ponadlokalne tworzą główny układ powiązań infrastrukturalnych tak zewnętrznych jak i wewnętrznych – odnosi się to m.in. do sieci energetycznej, gazowej, drogowej czy transportowej.

➤ **Transport drogowy**

W układzie sieci zewnętrznych powiązań drogowych gmina Kłodawa charakteryzuje się dogodnym położeniem. Główne ciągi komunikacyjne stanowią: droga ekspresowa S3, droga krajowa Nr 22 oraz uzupełniająca je droga wojewódzka Nr 151 wraz z siecią dróg powiatowych i gminnych. Siedziba gminy położona jest w stosunkowo niewielkiej odległości od większych miast:

- Gorzowa Wielkopolskiego - 8 km,
- Zielonej Góry - 119 km,
- Poznania - 143 km,
- Szczecina – 103 km.

Z Kłodawy jest również blisko do oddalonego o 82 km niemieckiego Frankfurtu nad Odrą, Berlina – 141 km, oraz przejść granicznych w Kostrzynie nad Odrą - 49 km, Słubicach - 82 km i Świecku – 90 km. Na terenie gminy brak jest stacji paliw. Obsługę zapewniają obiekty zlokalizowane w sąsiednim Gorzowie Wielkopolskim.

Poniżej graficzne przedstawienie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Kłodawa

11. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, jak również zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, rozwój przestrzenny gminy Kłodawa należy kształtować w oparciu o następujące zasady:

- racjonalne zagospodarowanie terenów polegające na maksymalnym wykorzystaniu terenów już zabudowanych oraz ograniczeniu rozpraszania zabudowy,
- wytworzenie miejsc o charakterze przestrzeni publicznych pozwalających na integrację mieszkańców,
- poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa poprzez modernizację systemu komunikacji drogowej,
- wykorzystanie dogodnego położenia gminy i ściągnięcie na teren gminy inwestorów, którzy poprawią sytuację finansową oraz utworzą nowe miejsca pracy,
- wykorzystanie dogodnego położenia gminy i jej walorów przyrodniczych w celu aktywizacji funkcji turystycznej, zwłaszcza z zakresu turystyki aktywnej,
- ochronę potencjału przyrodniczego, w tym zwartych kompleksów leśnych, walorów krajobrazowych oraz kulturowych poprzez wprowadzenie odpowiednich ograniczeń w zagospodarowaniu i wykorzystaniu terenów.

Kształtowanie polityki przestrzennej Gminy powinno odbywać się także w oparciu o zasady zagospodarowania ujęte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa, jak i poniższe wytyczne:

- tworzenia warunków zmierzających do poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców Gminy;
- harmonijnego i skoordynowanego rozwoju struktur osadniczych przy uwzględnieniu cech i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji regionu;
- stałego dążenia do kształtowania i poprawy ładu przestrzennego stanowiącego wartość ogólnospołeczną;
- ochrony tradycji i kultury regionu;
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, przy założeniu racjonalnego ich wykorzystania dla potrzeb lokalnych i ponadlokalnych skorelowanego z procesem rozwoju społeczno-gospodarczego;
- bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, ochrony mienia;
- rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej Gminy oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.

12. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa wraz z zakresem planowanych działań

Obszary strategicznej interwencji wskazane z poziomu regionalnego w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (dalej: SRWL) uwzględniają również obszar Gminy Kłodawa.

Za SRWL wskazać należy, iż identyfikację obszarów strategicznych interwencji z poziomu regionalnego wykonano z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych wskazanych w Diagnostyce społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego. Zgodnie z definicją OSI zawartą w KSRR 2030 określenie to odnosi się nie tylko do obszarów o zidentyfikowanych, ale również o potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych. Pozytywny wpływ na zwiększanie szans rozwojowych obszarów powiązanych funkcjonalnie będzie miało w szczególności zawiązywanie partnerstw samorządowych, wobec czego należy wziąć pod uwagę dotychczasowe doświadczenia w tej dziedzinie w województwie lubuskim, realizowane w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) oraz Kontraktu Lubuskiego.

Wg przeprowadzonych analiz dotychczasowej współpracy terytorialnej na terenie województwa lubuskiego, zgodnie z zapisami w SRWL zasadne są działania mające na celu inicjowanie takiej współpracy pomiędzy samorządami, które wspólnie mają większy potencjał rozwojowy, a takiej formy współdziałania jeszcze nie podjęły.

Zgodnie zatem z zapisami KSRR 2030 dla OSI wyznaczonych z poziomu regionalnego ukierunkowane będzie wsparcie zaprogramowane z poziomu regionalnego, z możliwą uzupełniającą interwencją z poziomu krajowego w ramach kontraktu programowego i kontraktów sektorowych oraz z wykorzystaniem Porozumień Terytorialnych (PT), czyli nowych mechanizmów, które wprowadza znowelizowana ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich

Miejskie obszary funkcjonalne miast wojewódzkich wyznaczono w PZPWL na podstawie delimitacji wg kryteriów przyjętych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w 2013r. z uwzględnieniem lokalnej specyfiki. MOF Gorzowa Wielkopolskiego objął gminy: Lubiszyn, Kłodawa, Bogdaniec, Deszczno, Santok oraz rdzeń miasto Gorzów Wielkopolski, i liczy ponad 164 tys.57 mieszkańców na 975 km² powierzchni (169 os./km²). MOF Zielonej Góry objął gminy: Czerwieńsk, Świdnica, Zabór, Sulechów oraz rdzeń miasto Zielona Góra58 i liczy ponad 188 tys.59 mieszkańców na 962 km² powierzchni (196 os./km²). W poprzednim okresie programowania (2014-2020) na obszarze MOF Zielonej Góry oraz MOF Gorzowa Wielkopolskiego (bez gminy Lubiszyn) realizowane były Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Kierunki rozwoju i powiązania funkcjonalne obszaru MOF Gorzowa Wielkopolskiego kształtują się jednak szerzej niż ujęto to w poprzedniej perspektywie, w szczególności wzdłuż najważniejszych dróg: S3, DK 22 i drogi wojewódzkiej nr 132. Powiązania funkcjonalne dla Gorzowa

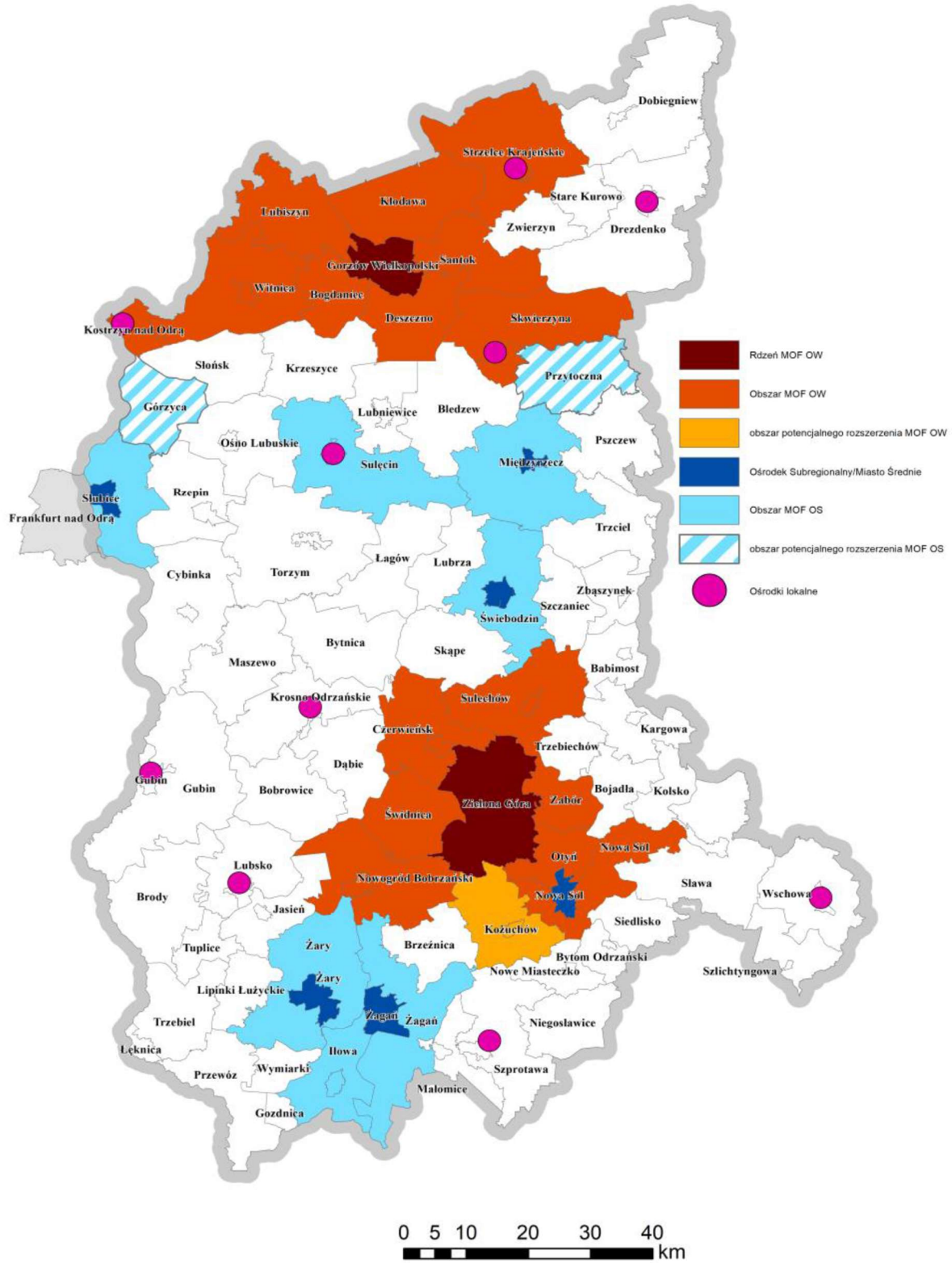
Wielkopolskiego sięgają aż Dobiegiewa i Drezdenka na wschodzie, a także w kierunku Witnicy i Kostrzyna na zachodzie oraz Skwierzyny na południu, obejmując również sąsiadujące z nimi mniejsze gminy wiejskie.

W związku z powyższym, jak również ze względu na zaakceptowaną przez wszystkie zainteresowane samorzady inicjatywę rozszerzenia partnerskiej współpracy w ramach tego obszaru funkcjonalnego o gminy Strzelce Krajeńskie, Skwierzyna, Witnica i miasto Kostrzyn n. Odrą oraz uwzględniając jej zasadność, również na podstawie analizy powiązań przestrzennych, ujęto również te obszary jako MOF OW.

Obszar MOF OW Gorzów Wielkopolski, w obecnym okresie programowania (2021-2027) objął zatem swoim zasięgiem 10 gmin, które wykazują się wspólnymi uwarunkowaniami rozwoju i mają wspólne cele rozwoju. Partnerstwo tworzą miasta: Gorzów Wielkopolski (rdzeń), Kostrzyn nad Odrą, gminy miejsko-wiejskie: Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica, gminy wiejskie: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn i Santok.

W chwili obecnej dopiero w opracowaniu jest wspólna strategia rozwoju tego Obszaru, w związku z powyższym nie dookreślono zakresu planowanych działań w ramach tego OSI. Jednakże wspomnieć należy, iż jednym z istotniejszych zadań w ramach porozumienia gmin wchodzących w skład MOF OW Gorzów Wlkp. jest realizacja Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego. W związku z tym Rada Gminy Kłodawa przyjęła Uchwałę NR XXVID245/2021 RADY GMINY KŁODAWA z dnia 28 kwietnia 2021 r. w sprawie wyrażenia woli współdziałania z innymi gminami i zawarcia przez Gminę Kłodawa porozumienia międzygminnego, dotyczącego zasad współpracy przy opracowaniu „Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego”.

Rysunek 12. Obszary Strategicznej Interwencji - miejskie obszary funkcjonalne Województwa Lubuskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

13. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy

Obszary i Działania kluczowe dla Gminy określono w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym, zawartym w rozdziale 9.

Ponadto w obszarze MOF w ramach SUMP jednym z kluczowych zadań będzie Zmniejszenie emisji wywołanej transportem poprzez.

- zakup pojazdów niskoemisyjnych
- modernizację dróg gminnych;
- eco-driving.
- budowę ścieżek rowerowych

Szczegóły jednakże odnośnie obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla Gminy Kłodawa znajdują się w odrębnie przygotowywanej Diagnozie i Strategii ponadlokalnej, która obejmuje cały obszar dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego.

14. SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA

Za monitorowanie Strategii Rozwoju będzie odpowiedzialny Zespół ds. Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033 (zwany dalej Zespołem) składający się z przedstawicieli Urzędu Gminy Kłodawa oraz innych podmiotów społecznych, instytucji i grup formalnych.

Sprawozdawczość z monitoringu oraz aktualizacja Strategii Rozwoju dokonywana będzie co roku. Zespół dokonuje okresowej oceny stopnia realizacji Strategii Rozwoju w oparciu o dwa elementy podsystemu monitorowania i ewaluacji:

- analizę wskaźnikową, opracowywaną przez Zespół na podstawie informacji otrzymanych od wydziałów i referatów Urzędu Gminy oraz jednostek gminy, bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego;
- raport z realizacji Strategii Rozwoju, przygotowywany przez Zespół na podstawie informacji otrzymanych od wydziałów i referatów Urzędu Gminy Kłodawa oraz jednostek gminy.

14.1. ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Analiza wskaźnikowa bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego Strategii Rozwoju, będzie przygotowywana przez Zespół w oparciu o pozyskane dane statystyczne i informacje, w skład których wchodzi następujące źródła informacji:

- statystyka publiczna – generowana przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, dostępna pod adresem www.stat.gov.pl – z uwzględnieniem opóźnienia w zamieszczaniu aktualnych danych statystycznych w Banku Danych Lokalnych (termin: koniec lipca każdego roku za rok poprzedni);
- statystyka prowadzona przez samorząd gminny – generowana i gromadzona przez poszczególne wydziały i referaty Urzędu Gminy w Kłodawie oraz jednostki gminne, zobowiązane do terminowego przekazywania danych i informacji dla Zespołu (wg załącznika nr 1 do Strategii Rozwoju);

- statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd powiatowy, samorząd regionalny i administrację rządową dot. działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym.

W wyborze mierników określających postęp realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033 przyjęto zasadę ograniczonej liczby mierników monitorowania dla każdego z celów – zgodnie z rekomendacjami zawartymi w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku). Przy doborze mierników kierowano się adekwatnością, jednak głównym ograniczeniem była dostępność danych. Wszystkie wskaźniki określono przy opisie każdego celu operacyjnego.

14.2. RAPORT Z REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY KŁODAWA

Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa, przygotowywany przez Zespół, opiera się na informacjach dotyczących stanu realizacji danego kierunku interwencji, przekazywanych przez poszczególne referaty i komórki organizacyjne Urzędu Gminy Kłodawa oraz jednostki organizacyjne gminy, zbieżne merytorycznie z badanym celem operacyjnym. Konkretny wydział, referat lub jednostka gminy składa co roku sprawozdanie do Zespołu (na określonym formularzu sprawozdawczym), które jest podstawą zbiorczego raportu z realizacji kierunków interwencji całej Strategii Rozwoju.

14.3. SCHEMAT I HARMONOGRAM REALIZACJI PROCESU MONITORINGU

Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii Rozwoju powierza się Wójtowi Gminy Kłodawa. Każdego roku realizacji Strategii Rozwoju, w terminie do końca marca danego roku, wyznaczony kierownik Zespołu będzie składał Wójtowi Gminy raport z realizacji Strategii Rozwoju oraz analizę wskaźnikową realizacji celów Strategii Rozwoju za dany okres sprawozdawczy.

Zakres raportu z realizacji Strategii Rozwoju obejmuje:

- skrótowe przedstawienie aktualnego stanu realizacji poszczególnych kierunków interwencji,
- skrótowe przedstawienie ewentualnych trudności realizacyjnych dla poszczególnych kierunków interwencji, z uwzględnieniem proponowanych działań naprawczych,
- wielkość środków finansowych wydatkowanych na realizację kierunków interwencji w badanym okresie, w podziale na źródła finansowania.

Zakres analizy wskaźnikowej realizacji celów Strategii Rozwoju obejmuje:

- porównanie wskaźników bazowych (dla roku 2021) ze wskaźnikami dla badanego okresu realizacji Strategii Rozwoju,
- wskazanie tendencji wzrostowych i malejących w poszczególnych celach operacyjnych Strategii Rozwoju.

Raporty z realizacji kierunków interwencji oraz analizy wskaźnikowe realizacji celów Strategii Rozwoju w badanym okresie będą przedstawiane Radzie Gminy Kłodawa w terminie do końca II kwartału odpowiedniego roku oraz podawane do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

14.4. ZASADY AKTUALIZACJI

W przypadku zmian w otoczeniu zewnętrznym lub wewnętrznym Gminy Kłodawa wpływających w istotny sposób na założone cele operacyjne i kierunku działań istnieje możliwość zmiany Strategii Rozwoju. Wójt Gminy Kłodawa zwołuje wówczas posiedzenie ewaluacyjne i aktualizujące – w październiku lub listopadzie odpowiedniego roku – dotyczące realizacji Strategii Rozwoju. Podczas posiedzenia dokonywana jest:

- ocena realizacji celów Strategii Rozwoju na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii Rozwoju),
- identyfikacja problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
- opracowanie propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów,
- ocena zmian w otoczeniu,

Następnie projekt zmienionej Strategii Rozwoju jest poddawany konsultacjom społecznym, a po zakończeniu konsultacji przedstawiony zostaje organowi stanowiącemu.

Załącznik nr 1. Tabela do przekazywania danych statystycznych

Strategia Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033			
Tabela do przekazywania danych statystycznych			
Cel operacyjny nr			
Nazwa miernika	Źródło danych i jednostka miary	Wartość dla roku bazowego (2020r.)	Wartość dla roku badanego (..... r.)

Źródło: opracowanie własne

Załącznik nr 2. Materiały pomocnicze do sprawozdania z realizacji Strategii Rozwoju

Kluczowe działania ....

Cel strategiczny

Cel operacyjny

.....

Jednostka monitorująca ze
strony gminy:

.....

Jednostka realizująca (jeśli
dotyczy):

.....

Opis stanu realizacji kierunku interwencji

Opis powstałych trudności realizacyjnych

Opis źródeł finansowania

Źródło: opracowanie własne